

Rapport 3/2001

**Forskning og høyere
utdanning i statsbudsjettet
for 2001**

ISBN 82-7218-444-3
ISSN 0807-3635

GCS AS – Oslo - 2001

© NIFU – Norsk institutt for studier av forskning og utdanning
Hegdehaugsveien 31, 0352 Oslo

Forord

NIFU har i en årrekke utarbeidet oversikt over hva den framlagte budsjettproposisjon innebærer for universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Som for 2000-budsjettet er arbeidet med budsjettforslaget for 2001 gjennomført i to runder. En hurtigutredning om den forsknings- og utdanningspolitiske profilen i forslaget ble utarbeidet i oktober 2000, og publisert som NIFU skriftserie nr. 13/2000. Den foreliggende rapporten omhandler det vedtatte budsjett for 2001, og utgjør andre del av arbeidet. Hovedtrekk ved vedtatt statsbudsjett i forhold til forslaget er oppsummert i Kapittel 1, mens Kapittel 2 og 3 er en mer detaljert dokumentasjon av ulike sider ved budsjettet. Rapporten er utarbeidet av Ole Wiig (prosjektleder), Egil Kallerud, Åse Gornitzka, Bo Sarpebakken, Terje Bruen Olsen, Kirsten Wille Maus, Hebe Gunnes og Yoko Johnsen-Solløs.

Oslo, februar 2001

Petter Aasen
Direktør

Kirsten Wille Maus
Seksjonsleder

Innhold

1	Fra proposisjon til vedtak.....	7
1.1	Regjeringens forslag	7
1.2	Stortingets vedtak	8
1.3	Særskilte forskningspolitiske spørsmål	10
2	Nærmere om vedtaket.....	12
2.1	FoU-bevilgningene	12
2.2	Høyere utdanning	18
2.3	Norges forskningsråd	24
3	Internasjonale sammenlikninger.....	29
	Vedlegg 1 Tabeller	33
	Vedlegg 2 Kapitler i vedtatt statsbudsjett 2001 med bevilgninger til FoU.....	47
	Vedlegg 3 Statsbudsjettet 2001.....	55
	Forskning og høyere utdanning i budsjettproposisjonen for 2001 (opprett av NIFU skriftserie nr. 13/2000).	55
	Vedlegg 4 Om metoden for NIFUs statsbudsjettanalyse.....	69

1 Fra proposisjon til vedtak

1.1 Regjeringens forslag

Regjeringen la i oktober 2000 fram et forslag til statsbudsjett som ifølge proposisjonens egne tall, for forskningens del ville innebære en nominell vekst på 5,1 prosent, mens høyere utdanning ville få en liten nominell vekst.

Forskningen var ført opp med en vekst på om lag 500 millioner kroner i forhold til det vedtatte budsjett for 2000. Ifølge NIFUs beregninger ville forslaget gi en vekst som var vel et halvt prosentpoeng lavere enn Regjeringens anslag. Med anslaget i Nasjonalbudsjettet for 2001 om en vekst i konsumprisindeksen på $2\frac{3}{4}$ prosent og en årslønnsvekst på 4 prosent, ville dette i beste fall utgjøre en meget moderat realvekst i midlene til forskning. P.g.a. betydelig vekst i antatt bruttonasjonalprodukt (BNP) ville dette bety en liten nedgang i de offentlige forskningsmidler målt som andel av BNP. Denne indikatoren vies betydelig oppmerksomhet etter at Stortinget har vedtatt at Norges innsats i forskning og utviklingsarbeid (FoU) bør ligge på gjennomsnittet av OECD-landene, målt ved FoU som andel av BNP.

De punkter i forskningsbudsjettet som i proposisjonen var tilgodesett med vekst, var i første rekke:

- Økt avkastning av det nye Forskningsfondet, som i 2001 vil være på 203,5 millioner kroner, mot 90 millioner kroner i 2000 (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet). Samtidig ble det foreslått å øke fondets kapital fra 4 til 7 milliarder kroner.
- Forslag om ny ordning for tilskudd til næringslivets kjøp av FoU-tjenester med 200 millioner kroner (Nærings- og handelsdepartementet). Forslaget fulgte opp det såkalte Hervik-utvalgets innstilling om tiltak for økt privat FoU-innsats.
- Den del av forskningen ved U&H-institusjonene som blir finansiert over institusjonenes grunnbudsjetter ville få en nedgang. En bevilgning til 100 nye doktorgradsstipend, 40 post.doc-stipend og 20 professorater ville likevel komme disse institusjonene særlig til gode (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet).
- De prioriterte temaområdene - marin forskning, medisin og helse, informasjons- og kommunikasjonsteknologi og forskning i skjæringsfeltet mellom energi og miljø - ville få beskjeden vekst; størst syntes veksten å bli innen medisinsk og helsefaglig forskning.

Budsjettforslaget hadde ellers en markant likestillingsprofil, ved at de nye post.doc-stipendene og professoratene (se over) var øremerket kvinner.

Vurderingen av den økonomiske effekt av forslaget på de totale bevilgninger til forskning var beheftet med betydelig usikkerhet, bl.a. i tilknytning til omfattende tekniske endringer ved overgangen til nettobudsjettering ved universitetene. Et annet punkt som det var, og fremdeles er, vanskelig å vurdere effekten av, er at det er vedtatt at forskning skal omfattes av innføring av generell moms på tjenester. Forskningsrådet har beregnet at dette vil føre til lavere kostnader ved kjøp av FoU for registreringspliktige næringsdrivende, mens det vil føre til en betydelig kostnadsøkning for finansnæringen og offentlige virksomheter. Det er forutsatt at det etableres en kompensasjonsordning for økte kostnader for offentlige virksomheter, men det foreligger få opplysninger om hva slags ordning dette vil være, og i hvor stor grad den vil dekke merkostnadene.

Regjeringens forslag til budsjett for 2001 ville ført til en viss realnedgang i bevilgningene til høyere utdanning. Den nominelle veksten ville i følge proposisjonen være på 2,8 prosent i forhold til saldert budsjett for 2000, noe som ut fra den anslåtte utvikling i konsumprisindeks og årslønnsvekst ville føre til en realnedgang. Årsaken til nedgangen var forslag om et kutt på ca. 2900 studieplasser. I de foregående år hadde det blitt lagt til grunn at studieplassreduksjoner i høyere utdanning ikke skulle tas ut med full normal budsjetteffekt det år reduksjonen kommer, bl.a. for at institusjonene skal få tid til å omstille seg. For 2001 ville forslaget medføre et kutt på kr 30 000 per studieplass, noe som er halvparten av full budsjetteffekt. Dette var imidlertid mer enn ved tilsvarende reduksjoner i 1999 og 2000, da kuttet per studieplass var kr 15 000. Regjeringen mente imidlertid at institusjonene i 2001 ville ha hatt tid til å tilpasse seg reduksjonen fra tidligere år, og trekker også ut av budsjettet kr 30 000 per redusert studieplass for 1999 og 2000.

1.2 Stortingets vedtak

Budsjettbehandlingen i Stortinget førte til flere endringer i forhold til Regjeringens forslag. Alle endringer var en konsekvens av budsjett-samarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Kristelig folkeparti, Venstre og Senterpartiet. Flere poster under områdene for forskning og høyere utdanning fikk en påplussing. Enkelte av disse hadde et betydelig omfang. I første rekke gjaldt dette økninger i bevilgningene til universitetene:

- Videreføring med en bevilgning på 100 millioner kroner av tidligere års bevilgninger til "forskningsopptrapping og omstilling" ved universitetene.
- Et tillegg på 100 millioner kroner som en tilbakeført bevilgning knyttet til reduksjonen i studenttallet, og 10 millioner kroner som delvis lønns- og priskompensasjon.
- Bevilgningene til statlige høyskoler ble styrket med i alt 28 millioner kroner, dels som en tilbakeføring i tilknytning til studenttallsreduksjonen, dels til tiltak for rekruttering til ingeniørutdanningen. Bevilgningene til private høyskoler ble påplussset 31 millioner kroner for å opprettholde studenttallet.

Påplussingene på særskilte forskningsposter var færre og mindre, i første rekke disse:

- Økt bevilgning på 15 millioner kroner fra Nærings- og handelsdepartementet til Forskningsrådet.
- Økt bevilgning på 10 millioner kroner til fiskeri- og havbruksforskning.

Et sentralt punkt i Stortingets budsjettvedtak om forskning er at forskningsfondet fra 2001 blir utvidet med ytterligere 0,5 milliarder kroner ut over Regjeringens forslag, slik at fondskapitalen samlet blir på 7,5 milliarder kroner. Det gir ikke ytterligere avkastning for 2001, men vil komme forskningen til gode i form av økt avkastning fra 2002 av.

Vedtaket innebærer også en rekke mindre reduksjoner som påvirker forskningen, særlig generelle kutt i driftsposter under flere departementer. Ellers ble administrasjonsbevilgningen til Norges forskningsråd kuttet med 3 millioner kroner.

NIFU anslår at den samlede økning i forskningsbevilgningen for 2001 som en følge av endringene i forhold til forslaget, blir på om lag 100 millioner kroner. Det er da tatt hensyn til at de ulike postene som er berørt, har ulik FoU-komponent. Etter Stortingets vedtak får forskningsbudsjettet dermed, ifølge NIFUs beregninger, en samlet vekst på vel 5,5 prosent nominelt i forhold til 2000. De endringer som er skjedd innebærer i hovedsak at universitetene er kommet styrket ut av budsjettbehandlingen.

1.3 Særskilte forskningspolitiske spørsmål

BNP-målet

Stortinget har som nevnt vedtatt at norsk FoU-innsats skal opp på OECD-gjennomsnittet, målt ved samlede FoU-utgifters andel av BNP. I Skriftserie 13/2000 (gjengitt i Vedlegg 3 til denne rapporten) beregnet NIFU virkningen av Regjeringens budsjettforslag for 2001 for de statlige FoU-utgiftenes andel av bruttonasjonalproduktet (BNP). Beregningene viste at BNP-andelen ville øke med 2001-budsjettet sammenlignet med året før, men fortsatt ligge lavere enn 1999-nivået. På grunnlag av nasjonal og internasjonal FoU-statistikk og Regjeringens anslag for BNP-utviklingen i årene fremover, beregnet NIFU videre hvor mye de statlige FoU-bevilgningene må øke for at Stortingets målsetning skal kunne realiseres. Ut fra en forutsetning om stabilt OECD-gjennomsnitt (2,23%) og en 40/60-fordeling mellom offentlig og privat FoU-vekst, ville dette medføre et årlig vekstbehov i de statlige FoU-bevilgninger i størrelsesorden 900 millioner for de resterende 4 år av den femårsperiode (2001-2005) som det vedtatte vekstmål for norsk forskning skal realiseres i.

Det endelige vedtak medfører altså at bevilgningen til forskning vil bli om lag 100 millioner kroner høyere enn det Regjeringen foreslo. Siden de forrige beregninger ble foretatt har vi fått FoU-statistikkenes tall for 1999. De viser at den samlede norske FoU-innsats da utgjorde 20,2 milliarder kroner. Med delvis justerte forutsetninger som følge av FoU-statistikken for 1999, og nytt anslag for OECD-gjennomsnittet (2,18%), og på basis av samme fordeling av veksten mellom offentlige og private midler (40/60), viser våre beregninger at det årlige vekstbehov i offentlige midler for femårsperioden 2001-2005 er vel 900 millioner kroner (2001-priser). Med den faktiske vekst på om lag 600 millioner kroner for 2001 har en imidlertid fått et etterslep fra det første året på om lag 300 millioner. Dette må tas inn i de fire gjenstående år. Måltallet for kommende år vil måtte prisjusteres, og dessuten oppdateres når nye tall for BNP-utviklingen, OECD-gjennomsnittet og faktisk FoU-nivå foreligger.

En enstemmig Kirke-, utdannings- og forskningskomité påpekte i sin innstilling at "det fremdeles er langt igjen før Norge når et OECD-gjennomsnitt i forskningsinnsats. [...] Det er nødvendig med en ytterligere satsing både på institusjonenes grunnbudsjetter, næringsrettet forskning og forskningsinnsats i privat sektor dersom vi skal nå målene i forskningsmeldingen". Stortinget vedtok å "be Regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett 2001 legge fram en opptrappingsplan for forskningsbevilgningene som kan sikre at Norge når gjennomsnittlig OECD-nivå i løpet av 2005".

Oppfølgingen av Hervik-utvalget

En realisering av vekstmålet er altså i stor grad avhengig av en betydelig vekst i den private FoU-innsatsen. Regjeringens oppfølging av Hervik-utvalgets innstilling besto i hovedsak av et forslag om å innføre en ny tilskuddsordning for næringslivets kjøp av FoU-tjenester fra institutter, universiteter og høyskoler. Ordningen ble foreslått innført fra 1. juli 2001 med en ramme på 200 millioner kroner. Hovedforslaget fra utvalget var imidlertid en ordning om at bedrifter skulle kunne få fradrag i skatt for opptil 25 prosent av kostnadene for FoU-prosjekter innenfor en ramme på 4 millioner kroner. Budsjettforliket mellom Arbeiderpartiet og mellompartiene omfatter et punkt om at "partene er enige om å be Regjeringen komme tilbake i Langtidsprogrammet og Revidert nasjonalbudsjett 2001 med en drøfting av videre oppfølging for å sikre større forsknings- og utviklingsinnsats i næringslivet." I Kirke-, utdannings- og forskningskomitéens innstilling viser et flertall bestående av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre til dette punkt i avtalen, og påpeker at de "er enig med flertallet i Hervik-utvalget om at en ordning med skattefradrag for forskningsinvesteringer i næringslivet er den beste løsningen for å nå de nasjonale målene om opptrapping av den samlede forskningsinnsats".

Teknologirådet

Teknologirådet ble opprettet ved en bevilgning i statsbudsjettet for 1998 på grunnlag av et initiativ fra Stortinget og etter en lengre og vanskelig utredningsprosess i Regjeringen, der bl.a. ansvaret underveis ble flyttet fra Nærings- og handelsdepartementet (NHD) til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF). I Revidert nasjonalbudsjett for 2000 ble rådet overført fra KUFs til NHDs budsjett. Proposisjonen for 2001 indikerte at dette ville kunne være mer enn en teknisk-administrativ endring. Regjeringen ville, i følge budsjettproposisjonen, "styrke sammensetningen" av rådet, og endre vedtektene, "slik at de muligheter som ny teknologi og bruken av denne innebærer for samfunnet kan fokuseres i sterkere grad". Sekretariatet skulle dessuten lokaliseres til Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), i strid med tidligere forutsetning om samlokalisering med de forskningsetiske komitéene. Dette vakte reaksjoner, og Stortinget vedtok, etter forslag fra et flertall i Kirke-, utdannings- og forskningskomitéen bestående av alle partier unntatt Arbeiderpartiet, å be "Regjeringen om å legge spørsmålet om mandat, vedtekter og sekretariatsfunksjon for Teknologirådet frem som egen sak."

2 Nærmere om vedtaket

2.1 FoU-bevilgningene

I dette avsnittet presenteres anslåtte bevilgninger til forskning og utviklingsarbeid (FoU) i det vedtatte statsbudsjettet for 2001 (Blå bok). Avsnittet bygger på NIFUs beregninger av bevilgninger til FoU over statsbudsjettet. FoU-andelene av de enkelte kapitler og poster på budsjettet beregnes, i hovedsak på basis av FoU-statistiske data og budsjett-dokumentene. I Vedlegg 4 redegjøres det nærmere for metoden for NIFUs analyser av bevilgninger til FoU over statsbudsjettet. Det er grunn til å presisere at beregningenes hovedsiktemål er å anslå volum og utviklingstrender i FoU-bevilgningene på aggregert nivå, og at usikkerheten i anslagene er større på detaljert nivå. Til sammen beregnes det FoU på om lag 135 budsjettkapitler. En oversikt over kapitler som inngår i analysen finnes i Vedlegg 2.

Anslåtte bevilgninger til FoU i 2001 etter bevilgende departement er vist i Tabell 1. Netto utgiftsbevilgninger til FoU, dvs. eksklusive oppdrag, er nå 10,7 milliarder kroner, og utgjør dermed 2,1 prosent av statsbudsjettets samlede utgifter. 45 prosent av FoU-midlene kanaliseres over budsjettet til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF), mens nesten en femtedel gis over Nærings- og handelsdepartementets (NHD), som er nest største FoU-departement. Det har skjedd en viss forskyvning mellom disse to departementene, etter at NHD overtok ansvaret for koordineringen av norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning, de regionale forskningsinstituttene og Teknologirådet fra 1. juli 2000.

Tabell 1 *Utgiftsbevilgninger totalt og til FoU over vedtatt statsbudsjett 2001, eksklusive oppdrag, etter departement. Millioner kroner. FoU-bevilgningenes andel av totale bevilgninger (prosent).*

Departement	Totale bevilgninger	Bevilgninger til FoU	FoU-andel (%) ¹
Utenriksdepartementet	14769	371	2,5
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	24804	4802	19,6
Kulturdepartementet	3772	63	1,7
Justisdep	10747	18	0,2
Kommunal- og regionaldepartementet	62867	143	0,2
Sosialdepartementet	31983	648	2,0
Barne- og familiedepartementet	23409	37	0,2
Nærings- og handelsdepartementet	3821	1994	52,2
Fiskeridepartementet	2214	471	22,7
Landbruksdepartementet	14312	379	2,6
Samferdselsdepartementet	16977	162	1,0
Miljøverndepartementet	2572	381	14,8
Arbeids- og administrasjonsdepartementet	15961	253	1,6
Finansdepartementet	23411	59	0,3
Forsvarsdepartementet	27124	487	1,8
Olje- og energidepartementet	1318	282	21,4
Sum departementer	280060	10550	3,8
Annet	222349	170	0,1
Sum vedtatt statsbudsjett 2001	502409	10720	2,1

¹ Totale bevilgninger og FoU-bevilgninger er korrigert for oppdragsposter på kapitler med FoU.

Sett i forhold til departementenes samlede utgifter er FoU-bevilgningene størst under NHD, der mer enn halvparten av utgiftsbevilgningene går til FoU. Deretter følger Fiskeridepartementet (FID), Olje- og energidepartementet (OED) og KUF. I disse tre departementene går en femtedel eller mer av budsjettene til FoU.

Tabell 2 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 2000 og 2001, eksklusive oppdrag, etter departement. Millioner kroner. Prosent.

Departement	Bevilgningsendring 2000-2001			
	Blå bok 2000	Blå bok 2001	Mill kr	%
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ¹	4891	4802	-89	-1,8
Sosial- og helsedepartementet	600	648	48	7,9
Nærings- og handelsdepartementet ¹	1219	1994	775	63,6
Fiskeridepartementet	447	471	24	5,3
Landbruksdepartementet	367	379	11	3,0
Miljøverndepartementet	379	381	2	0,6
Forsvarsdepartementet	483	487	4	0,9
Olje- og energidepartementet	282	282	0	0,2
Andre departementer m.m.	1496	1276	-219	-14,7
Totalt	10164	10720	556	5,5

¹ Korrigeret for overføring av bevilgninger til EUs rammeprogrammer for forskning og bevilgninger til regionale forskningsinstitutter fra KUFs til NHDs budsjett, blir veksten 9,8 prosent for KUF og 14,8 prosent for NHD.

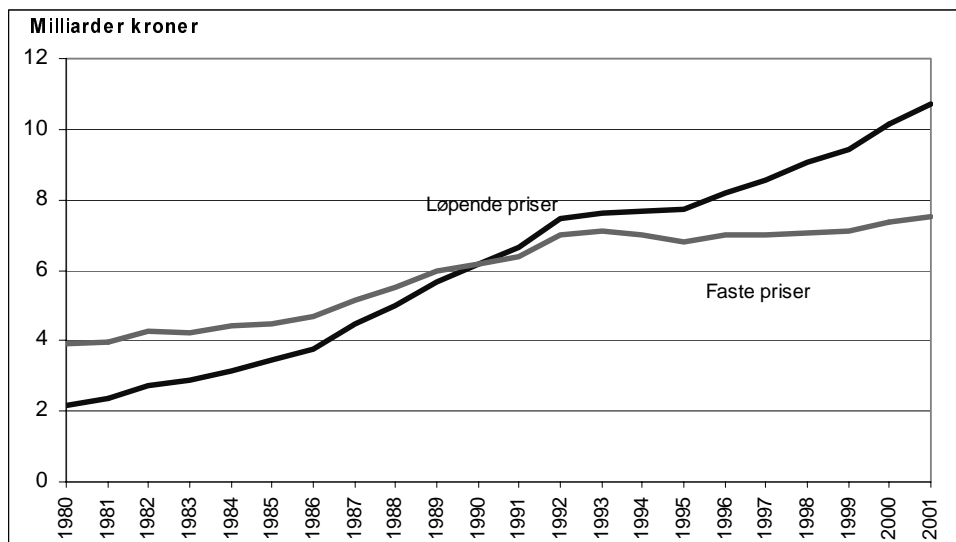
Sammenlignet med bevilgningene til FoU i fjorårets vedtatte budsjett innebærer 2001-budsjettet en nominell økning på 5,5 prosent (Tabell 2). Tabell 3 viser FoU-bevilgningene fordelt på bygg på den ene siden og tilskudds- og driftsbevilgninger på den andre. FoU-bevilgninger øremerket bygg halveres sammenlignet med 2000, mens veksten i bevilgningene utenom bygg er 7,8 prosent. For en nærmere omtale av bevilgninger som bidrar til veksten, se Kapittel 1 og Vedlegg 3.

Tabell 3 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 2000-2001, etter type bevilgning. Millioner kroner. Prosent.

Type bevilgning	Bevilgningsendring 2000-2001			
	Blå bok 2000	Blå bok 2001	Mill kr	%
FoU-bevilgninger til drift og utstyr, eksklusive oppdrag	9739	10503	764	7,8
FoU-bevilgninger til bygg (inklusive forskningsfartøy)	425	217	-209	-49,0
Totale FoU-bevilgninger, eksklusive oppdrag	10164	10720	556	5,5

Figur 1 viser utviklingen i FoU-bevilgninger over statsbudsjettet de siste 20 årene. Tallunderlaget til figuren er gjengitt i Vedlegg 1, Tabell V1.1. Målt i *løpende priser* økte FoU-bevilgningene gjennom hele perioden fram til 1992, dog med en noe sterkere vekst fra 1986. I årene 1993-1995 avtok veksten betydelig. Fra 1996 fikk FoU-bevilgningene ny vekst, og denne trenden fortsetter til og med inneværende budsjettår. Omregnet til *faste priser* viser figuren også en jevn vekst fram til 1992. Forskningsmeldingens (St.prp.nr. 28 1988-89 Om forskning) målsetning om 5 prosent gjennomsnittlig årlig realvekst i perioden 1990-93 ble ikke helt innfridd, men ga likevel betydelig vekst. I perioden 1993-1999 var det derimot stagnasjon enkelte år, og perioden sett under ett var det ingen realvekst i FoU-bevilgningene. 2000-budsjettet ga ny reell vekst, mens realveksten i 2001-budsjettet er noe lavere, gitt at Regjeringens lønns- og prisforutsetning (St.meld. nr. 1 (2000-01), Nasjonalbudsjettet 2001) holder. Det kan være grunn til å presisere at lønns- og prisstigningen innenfor FoU-sektoren har vært vesentlig høyere enn den generelle lønns- og prisveksten de senere årene.

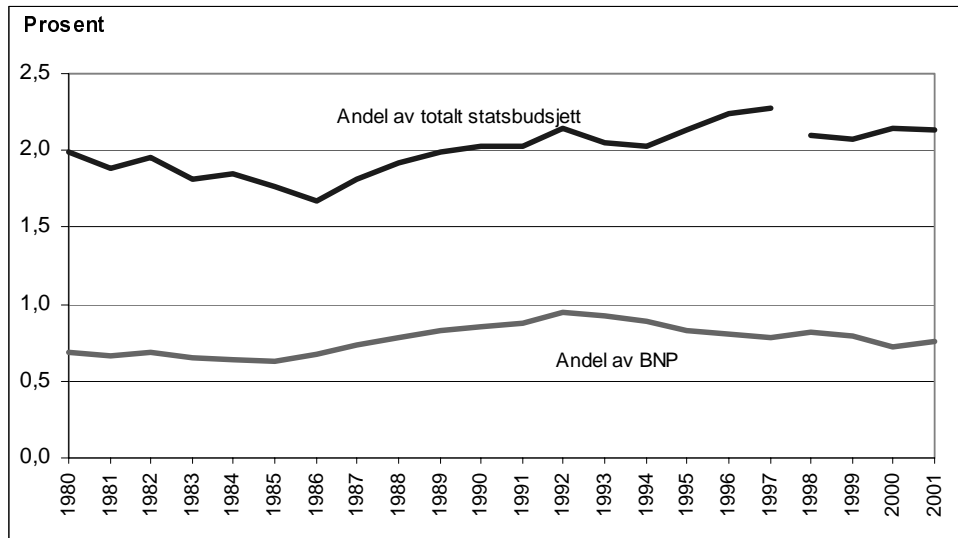
Figur 1 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 1980-2001, eksklusive oppdrag, i løpende og faste 1990-priser. Milliarder kroner.

FoU-bevilgningenes andel av statsbudsjettets samlede utgifter, eksklusive lånetransaksjoner og Statens petroleumsfond, utgjør i 2001 2,1 prosent (Figur 2, jf. tallunderlag i Vedlegg 1, Tabell V1.1), dvs. omtrent samme forholdstall som året før. Sammenligning tilbake i tid kompliseres som

følge av tekniske endringer i budsjettingen av Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumssektoren (SDØE) etter 1997. Grovt sett må andelen kunne sies å ha vært synkende fram til 1986. Deretter sees en svakt stigende tendens.

Figur 2 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 1980-2001, eksklusive oppdrag, som andel av bruttonasjonalprodukt (BNP) og av totale bevilgninger over statsbudsjettet¹. Prosent.

¹ Brudd i tidsserien etter 1997 skyldes endret budsjettering av Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumssektoren (SDØE).

Figur 2 viser også FoU-bevilgningene som andel av bruttonasjonalprodukt (BNP). Målt med denne indikatoren var den statlige FoU-innsatsen høyest i 1992. Deretter var andelen synkende fram til 1998, da nedgangen ble snudd til en mindre økning. Etter en ny nedgang i de to påfølgende budsjettene bidrar årets budsjett til at andelen igjen øker noe, til 0,76 prosent. I en tid da målsettinger om framtidig innsats ofte uttrykkes som andel av BNP er det verdt å notere seg de heller marginale utslag som årets vekst i FoU-bevilgningene gir på denne indikatoren. Dette henger imidlertid sammen med at endring i BNPs størrelse, i minst like stor grad som nivået på FoU-innsatsen, påvirker denne indikatoren.

Tabell 4 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 2000-2001, eksklusive oppdrag, etter EUs standard for formålsinndeling av FoU-bevilgninger (NABS). Millioner kroner. Løpende priser. Prosent.

Formålskategorier (NABS)	Bevilgningsendring 2000-2001			
	2000	2001	Mill kr	%
Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	218	217	-1	-0,4
Infrastruktur og arealplanlegging ¹	223	237	14	6,4
Overvåking av og vern om miljøet	269	280	11	4,0
Vern om og forbedring av folkehelsen	690	720	30	4,4
Produksjon og distribusjon av energi, energiøkonomisering	219	210	-9	-4,0
Landbruksproduksjon og -teknologi	857	897	40	4,7
Industriproduksjon og -teknologi	1168	1428	260	22,3
Samfunnsmessige strukturer og sammenhenger ²	681	717	35	5,2
Utforskning og utnyttelse av verdensrommet	224	235	11	4,9
Forskning finansiert over universiteters og høyskolars grunnbudsjetter	3811	3852	41	1,1
Allmennvitenskapelig utvikling uten spesielle formål	834	939	105	12,6
Forsvar	484	489	4	0,9
Sum ekskl. EU-kontingent	9678	10220	542	5,6
Kontingent til EUs rammeprogram for forskning	486	500	15	3,0
Totalt	10164	10720	556	5,5

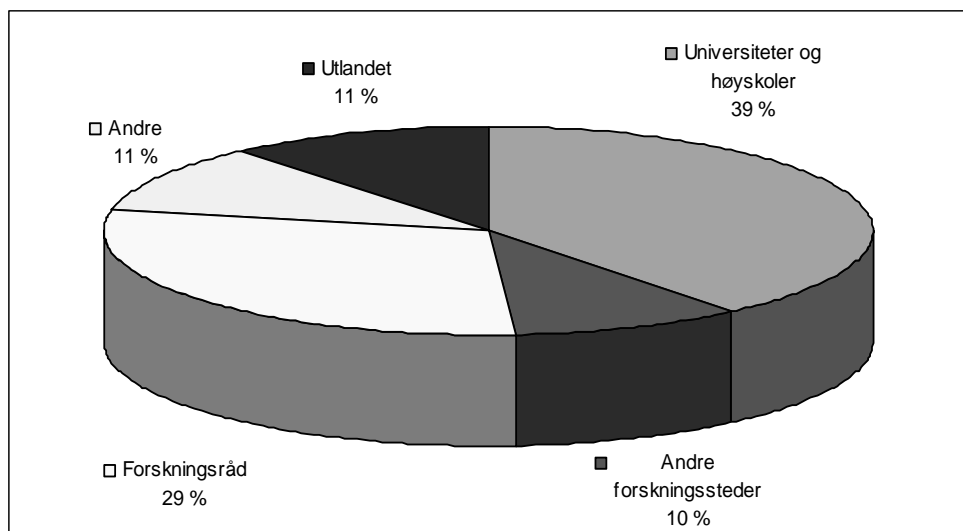
¹ Gjelder formål knyttet til transport, telekommunikasjon, boligforhold og fysisk planlegging.

² Gjelder formål knyttet til sosiale og kulturelle forhold, utdannings- og arbeidsforhold og offentlig forvaltning og økonomisk planlegging.

I Tabell 4 er bevilgningene til FoU de siste to årene klassifisert etter hovedformål, med utgangspunkt i EUs standard for formålsinndeling (NABS¹). Mest FoU-midler går til universiteter og høyskoler som en integrert del av deres grunnbudsjetter, fulgt av kategorien Industriproduksjon og -teknologi. Regjeringens nye tilskuddsordning i kjølvannet av Hervik-utvalget gjør at sistnevnte både i beløp og relativt sett får størst økning i 2001 sammenlignet med året før. Vedleggstabellene V1.2 og V1.3 viser utviklingen i FoU-bevilgningene etter hovedformål fra 1983.

¹ Nomenclature for the Analysis and Comparison of Scientific Programmes and Budgets.

Figur 3 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 2001, eksklusive oppdrag, etter primærmottaker. Prosent.

Vel 4 milliarder kroner eller 39 prosent av FoU-bevilgningene i 2001 blir kanalisert til universitets- og høyskolesektoren (Figur 3). 29 prosent av FoU-midlene går via Norges forskningsråd, mens andre forskningssteder, utlandet og restkategorien "andre" hver får om lag en tiendedel. Vedleggstabellene V1.4 og V1.5 viser utviklingen i FoU-bevilgninger fordelt etter primærmottaker av bevilgningen fra 1983.

2.2 Høyere utdanning

Det vedtatte budsjettet inneholder viktige påplussinger sammenlignet med Regjeringens budsjettforslag for 2001 som ville ha representert en realnedgang i bevilgningene til høyere utdanning. Det er først og fremst universitetene som har fått økt sine bevilgninger som følge av budsjettforliket. De fire universitetene har til sammen fått en påplussing på 210 millioner kroner i forhold til budsjettforslaget. I det vedtatte budsjettet tilbakeføres 100 millioner kroner til universitetene fra de midlene Regjeringen foreslo å kutte knyttet til reduksjonen i studentmålet for 2001. Kirke-, utdannings- og forskningskomitéen er enige i reduksjonen i måltallene, men går altså ikke inn for at reduksjonen skal ha de budsjettmessige konsekvensene som Regjeringen la opp til i sitt budsjettforslag, der budsjetteffekten per redusert studie plass var satt til 30 000 kroner. Det vedtatte budsjettet gir også 10 millioner kroner ekstra i lønns- og pris-kompensasjon til universitetene. Dessuten får universitetene 100 millioner

kroner ekstra til omstilling over kapitlet "Fellesutgifter for universiteter og høyskoler" (kapittel 281).

I Regjeringens budsjettforslag for 2001 var det lagt opp til at bare de statlige høyskolene skulle få omstillingsmidler (20 millioner kroner), mens universitetene ikke skulle ha slike midler for 2001 slik de hadde det i budsjettåret 2000. De statlige høyskolene fikk en påplussing på 28 millioner kroner netto, for å tilbakeføre studieplasser og til særskilte rekrutteringstiltak for ingeniørutdanningen.

Det vedtatte budsjettet innebærer en nominell vekst i bevilgninger til høyere utdanning, eksklusive oppdrag ved universitetene, på 7,1 prosent i forhold til vedtatt budsjett for 2000 (Tabell 5). Dette gir, korrigert for lønns- og prisendringer samt tekniske endringer, en beregnet realvekst på 1,7 prosent.

Universitetene blir nettobudsjetterte institusjoner fra 2001. Dette innebærer at de ikke lenger blir direkte driftsbudsjetterte i statsbudsjettet, og midler til universitetene blir bevilget over post 50 "Statstilskott". Universitetene står friere til å disponere beløpet til drift og investering, og hensikten med nettobudsjetteringen er å oppnå større grad av fleksibilitet i økonomiforvaltningen ved institusjonene. Overgangen til nettobudsjettering innebærer også at universitetene selv får ansvar for innbetaling til Statens pensjonskasse, og bevilgningene til universitetene (kapitlene 260-263) er økt med 379,9 millioner kroner som følge av dette. Inntekter og utgifter ved oppdragsvirksomhet vil bli registrert i virksomhetens internregnskap utenfor bevilgningsregnskapet, og oppdragsfinansiering ved universitetene skilles ikke ut i proposisjonen med egen kapitelpost. Den nominelle veksten ved universitetene uten oppdrag og andre inntekter er 8 prosent. Reelt betyr dette en nedgang på 1,1 prosent.

For de øvrige enhetene i universitetssektoren, dvs. statlige vitenskapelige høyskoler, er det ingen endringer i tildelingsstrukturen. Nominelt øker bevilgningene til sektoren med 5,5 prosent, uten oppdrag. Reelt sett er det vekst ved de statlige vitenskapelige høyskolene, uten oppdrag, tilsvarende 3 prosent. Uten oppdrag har sektoren totalt sett en realnedgang på 0,4 prosent. Fordelingen av bevilgningene til de enkelte institusjonene i universitetssektoren framgår av Tabell V1.8 i Vedlegg 1.

I høyskolesektoren er det en nominell vekst på 5,9 prosent, inkludert oppdrag. Sektoren får dermed en realvekst i bevilgningene på 3,2 prosent. Holdes oppdrag utenfor, er realveksten 3,1 prosent. Veksten er noe høyere for private enn for statlige høyskoler (jf. Tabell V1.9 i Vedlegg 1). De private høyskolene omfatter blant annet Handelshøyskolen BI, Misjonshøyskolen, Det teologiske menighetsfakultet og Norsk lærerakademi. Private høyskoler fikk en påplussing på 30 millioner kroner ved budsjettforliket.

Kategorien "Annet" i Tabell 5 omfatter bevilgninger over kapitlene 270 "Studier i utlandet og sosiale formål for elever og studenter" og 281 "Fellesutgifter for universiteter og høyskoler". Disse kapitlene øker nominelt med til sammen 11,7 prosent. Den reelle økningen er 7,9 prosent. Økningen skyldes blant annet tilskudd til bygging av studentboliger på 44 millioner kroner, i tillegg til at Regjeringen øker driftsutgiftene over kapittel 281, post 1 og 21 med 75 millioner kroner. Disse driftsmidlene skal finansiere 100 nye stipendiatstillinger, i tillegg til 40 post.doc-stillinger og 20 professorater øremerket kvinner. Kapitlet inneholder også de nevnte omstillingsmidlene for universiteter og høyskoler.

Tabell 5 *Bevilgninger til universiteter og høyskoler over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett for 2000 og 2001. Fordelt på hovedposter. Millioner kroner.*

Poster	Blå bok	Blå bok	%-endring	
	2000	2001	Nominelt	Reelt ¹
A.1 Universitetssektoren	6 916,4	7 426,3	7,4	-0,5
Herav: <i>Universitetene - statstilskudd</i> ²	5 668,4	6 120,4	8,0	-1,1
Herav: <i>Statlige vitenskapelige høyskoler - lønn og driftsutgifter</i>	979,1	1 020,0	4,2	1,7
<i>Statlige vitenskapelige høyskoler - større utstyrsanskaffelser og vedlikehold</i>	43,0	58,1	35,1	30,5
Sum uten oppdrag	1 022,1	1 078,1	5,5	-0,4
Oppdrag ved <i>statlige vitenskapelige høyskoler</i>	225,9	227,9	0,9	-2,5
A.2 Høyskolesektoren	5 924,6	6 275,8	5,9	3,2
Herav: Lønn og driftsutgifter	5 544,3	5 801,2	4,6	2,0
Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	162,9	237,3	45,7	40,7
Sum uten oppdrag	5 707,2	6 038,5	5,8	3,1
Oppdrag	217,4	237,4	9,2	5,5
A.3 Annet ³	1 061,1	1 185,0	11,7	7,9
A Høyere utdanning	13 902,0	14 887,2	7,1	1,7

¹ I beregningene er det korrigeret for:

- forventet prisstigning fra 2000 til 2001 på 2,75 prosent for anslått drift, kapital m.v., jf. Nasjonalbudsjettet 2001

- forventet lønnsøkning fra 2000 til 2001 på 4 prosent, jf. Nasjonalbudsjettet 2001

- at universitetene selv får ansvaret for innbetalinger til Statens pensjonskasse

- innføring av direkte refusjon av sykepenges i 2000.

² På grunn av omleggingen til nettobudsjetteringen er det vanskelig å beregne den reelle endringen i bevilgningene for universitetene. Dessuten er det ikke lenger spesifisert hva som er driftsutgifter og utstyrsanskaffelser ved universitetene. Oppdrag ved universitetene oppgis ikke lenger, men var i 2000 beregnet til 1274,4 millioner kroner. Øvrige inntekter var beregnet til 233,2 millioner kroner.

³ Omfatter bevilgninger til studier i utlandet og sosiale formål, samt fellesutgifter for universiteter og høyskoler, se tabell V.1.10.

Kilde: *Blå bok 2000 og 2001.*

Ser vi bare på bevilgningene som går direkte til de respektive sektorene er det høyskolesektoren som kommer best ut av dette statsbudsjettet, med 3,2 prosent realvekst sammenlignet med budsjettet for 2000, mot en halv prosent realnedgang for universitetssektoren. Riktignok er det betydelige midler som skal fordeles til universitetene over felleskapitlet, slik at universitetene derigjennom kan "ta igjen" noe av vekstforspranget til høyskolesektoren.

Bevilgninger til bygg ved universitetene gis over Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett og forvaltes av Statsbygg (Tabell 6). Tildelingene går ned med i underkant av 50 prosent i 2001. Nedgangen skyldes i hovedsak at realfagbygget ved NTNU ble ferdigstilt i 2000. De øvrige bevilgningene gjelder videreføring av pågående byggeprosjekt, med unntak av 20 millioner kroner til prosjektering av ombyggingen av Urbygningen ved Universitetet i Oslo. Det er i tillegg bevilget 105,1 millioner kroner til utbyggingen av Regionssykehuset i Trondheim (RiT2000) over KUFs budsjettkapittel 281 "Fellesutgifter for universiteter og høyskoler".

Tabell 6 *Bevilgninger til bygg i universitetssektoren over Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett i 2000 og 2001. Millioner kroner.*

Lærested	Blå bok 2000	Blå bok 2001	%-endring
Universitetssektoren ¹			
Universitetet i Bergen - Institutt for biologiske basalfag	270,0	185,6	-31,3
Universitetet i Oslo - Urbygningen	4,9	20,0	308,2
Universitetet i Tromsø - Breivika VI	100,0	133,0	33,0
NTNU - Realfagbygget ²	276,9	-	-
Norges landbrukshøyskole - Meieri-bygningen	90,0	33,9	-62,3
Totalt	741,8	372,5	-49,8

¹ Kapittel 1580 post 31 som byggene i universitetssektoren er en del av, fikk bevilget 17 mill. mindre enn Regjeringen foreslo i St.prp. nr.1 (2000-2001).

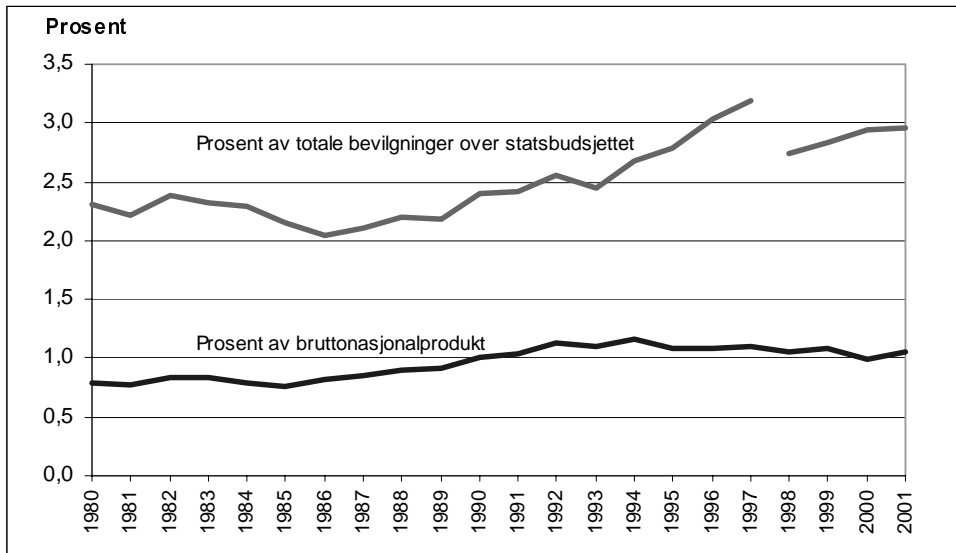
² Bevilgninger til RiT2000 inngår i kapittel 281 Fellesutgifter for universitets- og høyskolesektoren under KUF. Realfagbygget ble ferdigstilt i 2000.

Kilde: St.prp.1 (2000-2001) og St.prp.nr. 1 (1999-2000) for Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Blå bok 2001.

Fra midten av 1980-tallet og fram til 1994 la høyere utdanning beslag på en stadig større del av den totale verdiskapningen (Figur 4). Denne veksten flatet ut og BNP-andelen gikk også noe ned fram til 2000-budsjettet. Med det vedtatte budsjettet for 2001 ser vi en liten økning i bevilgninger til høyere utdanning som andel av BNP, som for 2001 vil

være 1,06 prosent. Bevilgningene til høyere utdanning utgjør cirka 3 prosent av de totale utgiftsbevilgninger i 2001-budsjettet, slik det også var i fjorårets statsbudsjett.

Figur 4 *Bevilgninger til høyere utdanning over vedtatt statsbudsjett i prosent av bruttonasjonalprodukt og totale bevilgninger over vedtatt statsbudsjett^{1,2}. 1980-2001.*

¹ Bevilgninger til høyere utdanning er fratrukket universitetenes inntektskapitler (1980-2000).

² Brudd i tidsserien etter 1997 som følge av endret budsjettering av Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumssektoren (SDØE).

Årets budsjett innebærer at studentmåltallene blir redusert i høyere utdanning selv om bevilgningene går svakt opp. Dette kan ses på som en naturlig tilpasning i forhold til søkningen til høyere utdanning, som har gått kraftig ned fra midten av 1990-tallet (se NIFU rapport 5/2000). Opptaket har imidlertid vært holdt på et høyt nivå slik at antall registrerte nye studenter viser liten endring. Det er lite som tyder på at tilstrømmingen til høyere utdanning vil endre seg nevneverdig i inneværende år. For 2001-budsjettet la Regjeringen opp til cirka 1860 færre studenter i høyskolesektoren og 1020 færre studenter i universitetssektoren. Denne reduksjonen ble opprettholdt for universitetenes del av Stortinget i det vedtatte budsjettet, mens Kirke-, utdannings- forskningskomitéen bevilget 30 millioner kroner utover Regjeringens forslag for å tilbakeføre studieplasser ved de statlige høyskolene.

Tabell 7 Studenttall, under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets ansvarsområde, 1997-2001.

	Høyskole- sektoren ¹	Universitets- sektoren ²	Sum
<i>Registrert</i>			
1997	86510	84017	170527
1998	90816	82573	173389
1999	91784	82177	173961
<i>Måltall:</i>			
1999	88084	83034	171118
2000	88144	81254	169398
2001	86276	80234	166510

¹ Omfatter statlige høyskoler og private høyskoler.

² Omfatter universiteter, statlige vitenskapelige høyskoler og kunsthøyskoler.

Kilder: St.prp.nr. 1 (2000-2001) og St.prp.nr. 1 (1999-2000) for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Forholdet mellom måltallet for antall studieplasser innen ulike fagområder og Dimensjoneringsmeldingens mål om å opprette studieplasser i tråd med samfunnets behov er nærmere omtalt i NIFUs rapport 5/2000 og skriftserie nr. 7/99. Som følge av budsjettet for 2001 vil det bli opprettet flere studieplasser innenfor de prioriterte områdene helsefag og IKT. På grunn av sviktende studenttilstrømning foreslo Regjeringen i sitt budsjettforslag reduksjoner i antall studieplasser i førskolelærerutdanningen og i ingeniørutdanningen, utdanninger som det er betydelig samfunnsmessig behov for. Stortinget har imidlertid i vedtatt budsjett avsatt øremerkede midler til spesielle rekrutteringstiltak for ingeniørutdanningen med sikte på å motvirke reduksjonen i studenttallet på dette prioriterte området. Komitéflertallet gikk også imot å legge ned ingeniørutdanningen i Nord-Trøndelag slik Regjeringen hadde foreslått.

Verken budsjettforslaget eller vedtatt budsjett innebærer store endringer i bevilgninger til studiefinansiering. Budsjettforliket medførte en viss påplussing i forhold til forslaget fra Regjeringen, blant annet som følge av at flertallet gikk inn for å fjerne færre fag fra gebyrstipendlisten til Statens lånekasse enn det Regjeringen hadde lagt opp til.

2.3 Norges forskningsråd

Bevilgninger

De totale bevilgningene over statsbudsjettet til Norges forskningsråd i 2000 og 2001 framgår av Tabell 8. Tabellen viser en nominell vekst i de totale faglige bevilgninger fra 2000 til 2001 på 9,6 prosent, inkludert Forskningsfondet. Dersom fondet holdes utenfor er den nominelle veksten 5,8 prosent. Basisbevilgningene til instituttene og program- og prosjektbevilgningene har en nominell vekst i forhold til tidligere år på henholdsvis 3,7 og 12,3 prosent, mens veksten i de generelle bevilgningene utenom Forskningsfondet er 4,8 prosent.

Tabell 8 *Bevilgninger over vedtatt statsbudsjett (Blå bok) til Norges forskningsråd i 2000 og 2001. Millioner kroner. Prosent.*

Bevilgningskategori	Blå bok 2000¹	Blå bok 2001	Endring %
Generelle bevilgninger	2082,0	2181,7	4,8
Avkastning av Forskningsfondet	90,0	203,5	126,1
Basisbevilgninger til institutter	250,2	259,4	3,7
Program- og prosjektbevilgninger	422,3	474,2	12,3
Sum faglige bevilgninger ²	2844,5	3118,8	9,6
Administrasjonsbevilgning	169,9	171,7	1,1
Totalt Norges forskningsråd³	3014,4	3290,5	9,2

¹ Tallene fra Blå bok 2000 er korrigert for budsjettomlegginger med sikte på størst mulig sammenlignbarhet med Blå bok 2001. Tallene i tabellen er nærmere spesifisert, og dessuten utstyrt med forklarende fotnoter i Vedleggstabell V1.12.

² Vekst utenom Forskningsfondet blir 5,8 prosent.

³ Vekst utenom Forskningsfondet blir 5,6 prosent.

Kilde: Blå bok 2000 og 2001. NIFU Rapport 5/2000. Norges forskningsråd.

Departementene som finansierer de generelle bevilgningene til Forskningsrådet er Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF), Nærings- og handelsdepartementet (NHD), Olje- og energidepartementet (OED), Fiskeridepartementet (FID), Landbruksdepartementet (LD) og Miljøverndepartementet (MD).

Vedtatt budsjett for 2001 viser en nominell økning i de generelle bevilgninger fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet til Norges forskningsråd på 2,6 prosent fra året før, når det er tatt hensyn til "budsjettekniske" endringer. KUFs bevilgning til administrasjon har en vekst på 1,1 prosent etter at Stortinget kuttet 3 millioner i det beløp som var foreslått i proposisjonen. KUFs bevilgning til forskningsformål ble gitt med føringer for områdefordeling og formål. Som i de siste års budsjetter

spesifiserer proposisjonen særskilt minimumstall for hvor mye det enkelte område bør anvende til ”fri prosjektstøtte”. Departementet fremhever at det ”framleis vil prioritere dei frie prosjekta i løyvingane til Forskningsrådet”. Tallene er gjennomgående på omtrent samme nivå som minimumstallene for året før.

Fondet for forskning og nyskaping, også kalt Forskningsfondet, ble opprettet i 1999 med en kapital på 3 milliarder kroner, og ble i Revidert nasjonalbudsjett for 2000 tilført ytterligere én milliard kroner. Stortingets vedtak innebærer at Forskningsfondet tilføres nye 3,5 milliarder kroner i 2001. Fondets avkastning, som disponeres av Norges forskningsråd, blir i 2001 på 203,5 millioner kroner, mot 90 millioner kroner i 2000. Avkastningen benyttes til ”langsiktig, grunnleggende forskning”, generelt, og innenfor de fire tematiske satsingsområdene spesielt. Midlene kan benyttes til nye kvalitetsfremmende tiltak, og vil av Forskningsrådet bli benyttet bl.a. til å finansiere sentra for fremragende forskning.

Ordningen med Sentra for fremragende forskning er ny fra 2001. Den innføres på grunnlag av en utredning fra Forskningsrådet om saken i 2000. Det heter i proposisjonen at: ”Departementet reknar med at ei ordning med senter for framifrå forskning gradvis kan setjast i verk frå 2001, m.a. gjennom midlar frå Forskningsfondet”.

Tabell 9 viser rådets fordeling av fondets midler i de to år det har gitt avkastning.

Tabell 9 *Avkastningen fra Forskningsfondet i 2000 og 2001, slik den er fordelt av Norges forskningsråd. 1000 kroner.*

År	Totalt	BF	IE	KS	MH	MU	NT	STR	Utstyr
2000	90 000	27 500		10 000	16 500	9 000	17 000		10 000
2001	203 500	37 000	4 000	29 000	28 000	19 500	42 000	4 000	40 000

Kilde: Norges forskningsråd

I tillegg til særskilt bevilgning til vitenskapelig utstyr over fellesbevilgningen til universiter og høyskoler, er Forskningsrådet pålagt å benytte minst 10 millioner kroner av KUFs bevilgning til naturvitenskap og teknologi til slikt utstyr. Forskningsrådet har selv bevilget ytterligere 63 millioner kroner til utstyr i 2001, hvorav 40 millioner dekkes av Forskningsfondets avkastning.

Nærings- og handelsdepartementets generelle bevilgning til Forskningsrådet øker med 4,1 prosent fra vedtatt budsjett 2000 til vedtatt budsjett 2001. Da er det tatt hensyn til visse ”budsjettekniske” endringer. Departementet legger vekt på langsiktig FoU, og bevilgningen til brukerstyrte programmer går noe ned fra 2000. Også *Olje- og energidepartementet* reduserer sine bevilgninger til brukerstyrte programmer på en bevilgning som samlet øker med 1,2 prosent fra 2000. *Fiskeridepartementets* bevilgning øker

med hele 17 prosent, som en følge av prioriteringen av marin forskning. En del av økningen skal benyttes til basisbevilgninger til to institusjoner. Også *Miljøverndepartementets* generelle bevilgninger har en betydelig økning, og er 10 prosent høyere enn i 2000.

Program- og prosjektbevilgninger omfatter øremerkede bevilgninger til enkeltprogrammer og -prosjekter. De anslåtte bevilgninger til dette i 2001 øker med vel 12 prosent i forhold til 2000, og utgjør 15,2 prosent av departementenes totale faglige bevilgninger til Norges forskningsråd. Ifølge Forskningsrådets egne tall som inkluderer bevilgningsendringer i løpet av budsjettperioden (revidert budsjett), er veksten størst i bevilgningene fra Sosial- og helsedepartementet og Samferdselsdepartementet. Dette var også tilfellet i 2000, og er en konsekvens av prioriteringen av temaområdene medisin og helse og IKT.

Tabell 10 Norges forskningsråds budsjett. Revidert budsjett 2000 og budsjett 2001. Budsjettammer områdestyrene og stabsområdene. 1000 kroner. Fondsavkastning er fordelt.

Område/enhet	Revidert budsjett 2000	Budsjett 2001	%-endringer
Bioproduksjon og foredling ¹	510 461	562 250	10,1
Industri og energi	686 958	690 255	0,5
Kultur og samfunn	438 651	466 839	6,4
Medisin og helse	215 535	251 175	16,5
Miljø og utvikling	312 766	332 193	6,2
Naturvitenskap og teknologi	669 209	727 770	8,8
Strategi	59 549	62 768	11,0
Informasjon	12 115	17 415	43,7
Utstyr	35 000	63 000	80,0
Sum departementsmidler ²	2 940 244	3 173 665	8,0

¹ Fra og med 2001 er basisbevilgninger til NORCONSERV og SINTEF Fiskeri og havbruk lagt inn i bevilgningen.

² Omfatter ikke KUFs generelle bevilgning til administrasjon, men "diverse inntekter" som Forskningsrådet mottar utenom statsbudsjettet (fonds etc.; 55 millioner kroner i 2001) er inkludert. Utenom Forskningsfondet blir veksten 4,2 prosent.

Kilde: Norges forskningsråd

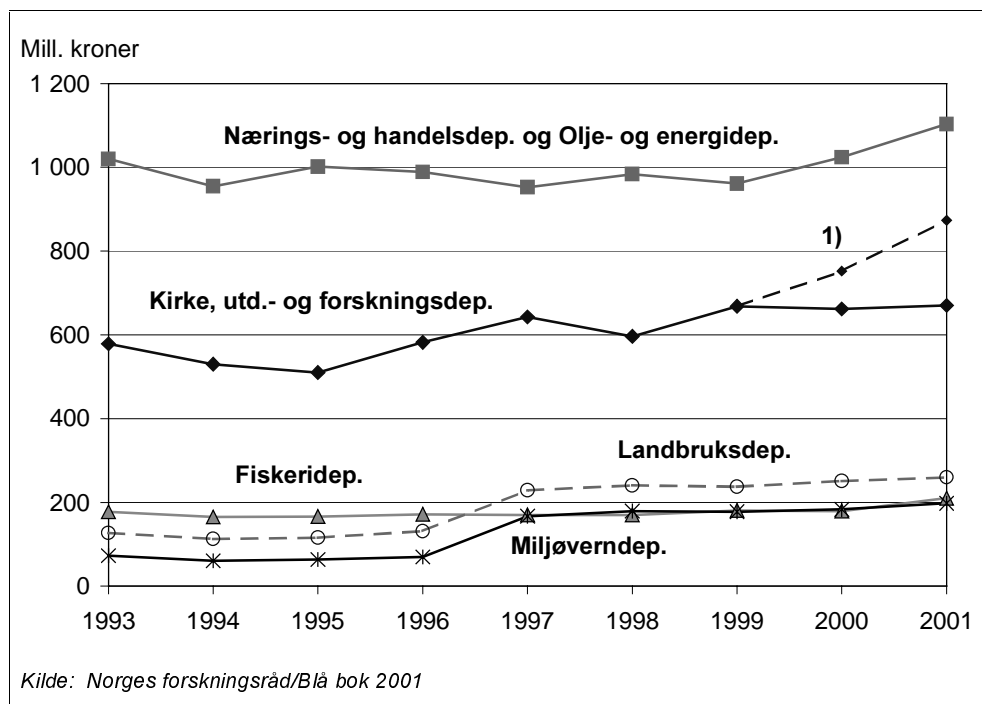
Tabell 10 viser Forskningsrådets egen fordeling av samlede inntekter, utenom administrasjonsbevilgningen, på ulike områder og formål. I forhold til rådets reviderte budsjett gir 2001-budsjettet en vekst på 8 prosent. Utenom Forskningsfondet blir veksten 4,2 prosent. Området for medisin og helse får den største nominelle veksten fra 2000 til 2001, med hele 16,5 prosent. Også i 2000 var dette det av rådets områder som hadde

den største veksten. Også Bioproduksjon og foredling og Naturvitenskap og teknologi har betydelig vekst, med hhv. 10,1 og 8,8 prosent. Området for industri og energi har samme nominelle bevilgning i 2001 som i 2000. Det framgår også at bevilgningen til vitenskapelig utstyr er økt med 28 millioner kroner, etter at den gikk ned med 7 millioner kroner fra 1999 til 2000.

I Tabell V1.11 i Vedlegg 1 gis en mer detaljert oversikt over hvordan det enkelte departements bevilgninger i 2001 fordeler seg mellom områdene.

I Figur 5 gis en oversikt over det enkelte departements generelle bevilgninger til Forskningsrådet i perioden 1993 til 2001.

Figur 5 Generelle midler til Norges forskningsråd i perioden 1993-2001 etter departement inkludert instituttbevilgninger. Løpende priser. Millioner kroner.

Kilde: Norges forskningsråd/Blå bok 2001

¹ KUF inkluderer avkastning på Fondet for forskning og nyskaping (se forøvrig tilsvarende figur i NIFUs skriftserie nr. 13/2000 som er gjengitt i Vedlegg 3).

Instituttbevilgningene er inkludert i Figur 5, og den markerte endringen i bevilgningene fra Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet fra

1996 til 1997 skyldes at Forskningsrådet fikk basisbevilgningsansvar for flere institutter fra og med 1997.

Andre spørsmål

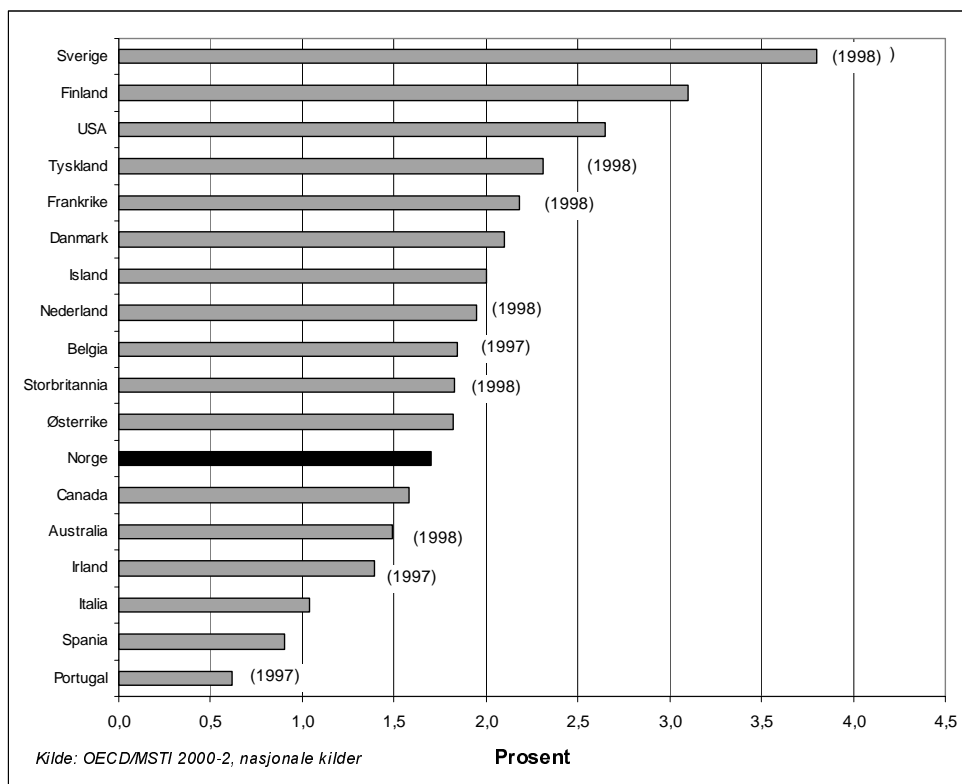
Norges forskningsråd blir evaluert i 2001. Evalueringen gjennomføres av et konsortium ledet av Technopolis Ltd, og skal foreligge i desember 2001. I proposisjonen fremhever Regjeringen at evalueringen skal "gi konkrete tilrådingar om eventuelle endringar i organisasjon eller rammevilkår og komme med forslag om korleis Forskningsrådet sjølv bør møte utfordringane til norsk forskning i framtida".

For øvrig fremhever Regjeringen i proposisjonen Forskningsrådets arbeid med en rekke større fagområdeevalueringer (geofag, kjemi, fysikk, biologi) på nasjonalt nivå som er gjennomført den senere tiden. Det heter at "Departementet føreset at Noregs forskingsråd, saman med dei institusjonane som er blitt evaluerte, arbeider vidare med å følgje opp dei evalueringane som no ligg føre på det naturvitskaplege området. Departementet føreset vidare at Forskningsrådet i 2001 startar opp evalueringar av fagområda informatikk og matematikk".

3 Internasjonale sammenlikninger

Totale FoU-utgifter er et mål for et lands samlede FoU-innsats, som omfatter midler både fra offentlige og private finansieringskilder. De totale FoU-utgiftenes andel av BNP er vist i figuren nedenfor. Ifølge OECDs ferskeste statistikk ligger Norge på 12. plass, som er en plass lavere på rangstigen enn i 1998. Siden 1997 har Norges andel vært på et lavere nivå enn for de øvrige nordiske landene.

Figur 6 Totale FoU-utgifter som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) i utvalgte OECD-land i 1999. Prosent.

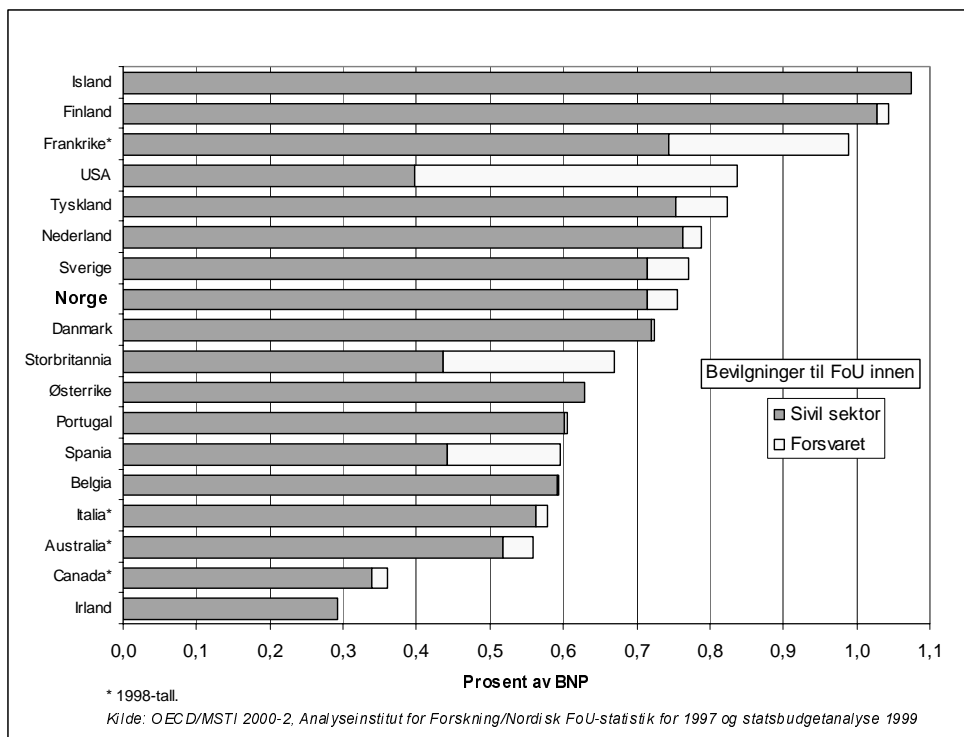

Gjennomsnittlig lå FoU-utgiftenes andel av BNP i OECD-landene i 1997 på 2,16 prosent. For Norden var gjennomsnittet på 2,63 prosent. Norges FoU-utgifter var i 1997 1,66 prosent av BNP. I 1999 var andelen 1,69 prosent.

Sammenligner vi landenes bevilgninger til FoU over statlige budsjetter som andel av BNP viser Figur 7 at Norge kommer ut omtrent på linje med

Sverige og Danmark, men vesentlig lavere enn Island og Finland. De to sistnevnte ligger på topp blant OECD-landene, etterfulgt av Frankrike.

Figur 7 Statlige bevilgninger til FoU i prosent av BNP i utvalgte OECD-land i 1999.

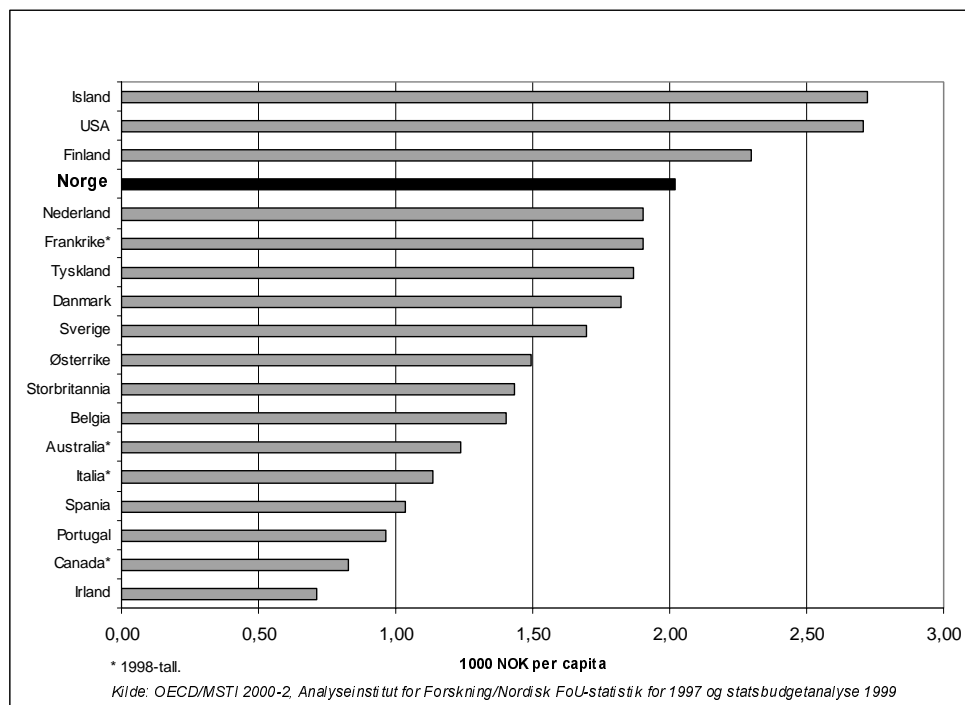

I figuren skiller det mellom statlige bevilgninger til FoU innen forsvar og innen sivil sektor. For enkelte av de utvalgte OECD-landene viser figuren at forsvarssektoren mottar en stor del av de statlige bevilgningene. I USA utgjør for eksempel FoU i regi av forsvar over 50 prosent av de statlige FoU-bevilgningene. Også i Frankrike og Storbritannia utgjør FoU-bevilgningene til forsvar en betydelig andel. Av de nordiske landene viser figuren at det bare er Sverige som kanaliserer en større andel av bevilgningene til forsvarsforskning enn Norge.

Figur 8 gir en oversikt over OECD-landenes statlige FoU-bevilgninger per capita målt i løpende priser. Målt med denne indikatoren rangerer Norge som nummer fire og dermed høyere enn Danmark og Sverige, men lavere enn i Island og Finland. Finland har hatt en sterk opptrapping av FoU-innsatsen de siste årene som et ledd i å bedre den økonomiske utviklingen i landet. At Island satser såvidt sterkt og nå ligger på samme nivå som USA er imidlertid nytt. I 1997 var Islands FoU-bevilgninger per

capita av samme størrelse som Norges. Frankrike hadde den gang noe høyere FoU-bevilgninger over de statlige budsjetter enn Norge.

Figur 8 Statlige bevilgninger til FoU per capita i utvalgte OECD-land 1999. Løpende priser. 1000 Norske kroner.

I Figur 9 sammenlignes Norge med Danmark, Finland og Sverige m.h.t. statlige FoU-bevilgninger per capita fordelt på ulike formål, basert på EUs standard for formålsinndeling (NABS²). Den inneholder 13 kategorier, men i figuren har vi valgt å slå dem sammen til fem grupper:

- Landbruksproduksjon og -teknologi som dekker forskning rettet mot primærnæringene (NABS 6)
- Industriproduksjon og -teknologi som dekker forskning rettet mot sekundærnæringene (NABS 7)
- Almennvitenskapelig utvikling uten spesielle formål (NABS 11) og forskning finansiert over universitetenes og høyskolenes grunnbudsjetter (NABS 10)

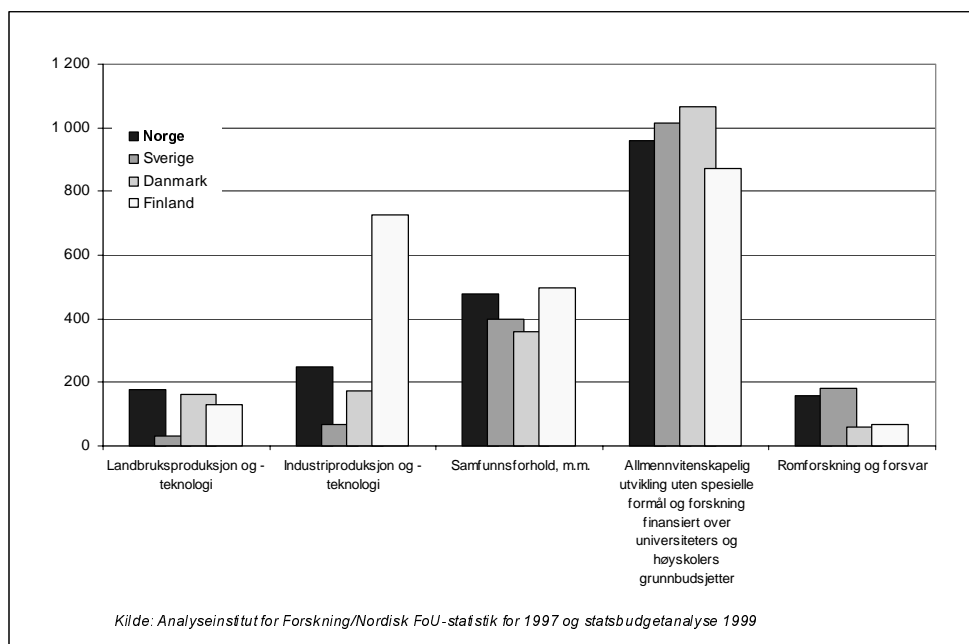
² Nomenclature for the Analysis and Comparison of Scientific Programmes and Budgets.

- Samfunnsforhold m.m. dekker utforskning av utnyttelse av jorden og atmosfæren (NABS 1), infrastruktur og arealplanlegging (NABS 2), miljøvern (NABS 3), helse (NABS 4), energi (NABS 5), samfunnsmessige strukturer og sammenhenger (NABS 8).
- Forsvarsforskning (NABS 13) og romforskning (NABS 9).

Figuren viser at alle de fire landene bruker mest per capita på kategorien forskning for *allmennvitenskapelige formål og forskning finansiert over universiteters og høyskoleers grunnbudsjetter*; mest i Danmark og minst i Finland. I forhold til samlede FoU-bevilgninger utgjør slik forskning fra 40 til 60 prosent. Dette er i stor grad grunnforskning.

I Finland rettes de offentlige FoU-bevilgningene mot formålet *Industriproduksjon og -teknologi* i langt større grad enn i noen av de andre landene. Dette formålet utgjør en tredjedel av de samlede finske FoU-bevilgningene og nesten tre ganger så mange kroner per capita som i Norge som satser nest mest. Norge ligger dessuten relativt høyt når det gjelder offentlig satsing på formålet *Landbruksproduksjon og -teknologi*. Norge og Sverige bevilger omtrent like mye per capita til forskning innen forsvar og romfart, mens Danmark og Finland her ligger klart lavere.

Figur 9 Statlige bevilgninger til FoU per capita i 1999 i Norge, Sverige, Danmark og Finland fordelt på formål, basert på EUs standard for formålsinndeling av FoU-bevilgninger (NABS). Norske kroner.

Vedlegg 1

Tabeller

Tabell V1.1 Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett 1980-2001, eksklusive oppdrag. Løpende og faste 1990-priser (millioner kroner), og som andel av bruttonasjonalprodukt (BNP) og av totalt statsbudsjett (prosent).

År	Løpende priser (mill kr)	Faste 1990- priser (mill kr) ¹	Andel av BNP	Andel av totalt budsjett ²
1980	2 152	3 931	0,69	2,00
1981	2 358	3 959	0,66	1,89
1982	2 727	4 265	0,69	1,96
1983	2 861	4 218	0,65	1,81
1984	3 145	4 407	0,64	1,84
1985	3 435	4 494	0,63	1,77
1986	3 757	4 691	0,67	1,67
1987	4 469	5 167	0,73	1,81
1988	5 006	5 489	0,78	1,92
1989	5 664	5 969	0,83	1,99
1990	6 188	6 188	0,86	2,02
1991	6 668	6 406	0,87	2,02
1992	7 462	7 028	0,95	2,15
1993	7 624	7 095	0,93	2,05
1994	7 663	6 981	0,88	2,03
1995	7 736	6 810	0,83	2,13
1996	8 206	6 983	0,81	2,24
1997	8 543	6 994	0,78	2,28
1998	9 040	7 059	0,81	2,10
1999	9 426	7 085	0,79	2,07
2000	10 164	7 364	0,73	2,15
2001	10 720	7 504	0,76	2,13

¹ For fastprisberegningen er lagt til grunn spesialindeks for utviklingen innen statlig forskning og utviklingsarbeid for perioden til og med 1999. For de to siste årene er lagt inn forutsetning om hhv. 3,75 og 3,5% vekst (beregnet med bakgrunn i forutsetninger om pris- og lønnsvekst i Nasjonalbudsjettet 2001).

² Brudd i serien etter 1997 for andelen av totalt statsbudsjett som følge av endret budsjettering av Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumssektoren (SDØE).

Tabell V1.2 Anslåtte FoU-bevilgninger i vedtatt statsbudsjett 1983-2001, eksklusive oppdrag, etter EUs standard for formålsinndeling av FoU-bevilgninger (NABS). Millioner kroner. Løpende priser.

Formålskategorier (NABS)	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	35	66	69	87	96	102	117	115	134	161	221	219	221	230	182	198	206	218	217
Infrastruktur og arealplanlegging ¹	81	90	92	95	127	136	137	138	155	176	122	126	122	141	192	201	209	223	237
Overvåking av og vern om miljøet	83	83	92	96	110	136	170	197	239	260	251	220	210	224	241	262	273	269	280
Vern om og forbedring av folkehelsen	203	227	252	281	316	330	373	395	415	392	473	468	512	547	560	584	650	690	720
Produksjon og distribusjon av energi, energioptimering	110	118	139	144	147	155	178	255	274	303	247	210	189	186	185	208	186	219	210
Landbruksproduksjon og –teknologi	332	368	367	427	500	524	669	710	695	815	811	758	694	748	729	753	786	857	897
Industriproduksjon og –teknologi	370	425	471	597	709	813	930	949	978	1114	1232	1161	1198	1161	1130	1124	1113	1168	1428
Samfunnsmessige strukturer og sammenhenger ²	210	220	232	257	292	340	384	397	431	471	533	502	552	608	598	593	643	681	717
Utforskning og utnyttelse av verdensrommet	25	27	36	53	108	163	168	172	179	197	230	238	246	244	217	231	223	224	235
Forskning finansiert over universiteters og høyskoleers grunnbudsjetter	899	946	1032	1119	1219	1355	1491	1791	2057	2373	2435	2678	2593	2828	3065	3367	3570	3811	3852
Allmennvitenskapelig utvikling uten spesielle formål	210	240	270	301	400	524	617	662	701	781	574	569	588	573	649	664	735	834	939
Forsvar	304	335	385	300	444	428	431	406	412	419	419	424	431	457	457	474	485	484	489
<i>Sum ekskl. EU-kontingent</i>	<i>2861</i>	<i>3145</i>	<i>3435</i>	<i>3757</i>	<i>4469</i>	<i>5006</i>	<i>5664</i>	<i>6188</i>	<i>6668</i>	<i>7462</i>	<i>7548</i>	<i>7573</i>	<i>7555</i>	<i>7945</i>	<i>8203</i>	<i>8658</i>	<i>9078</i>	<i>9678</i>	<i>10220</i>
EUs rammeprogrammer for forskning											76	90	181	260	339	381	348	486	500
Totalt	2861	3145	3435	3757	4469	5006	5664	6188	6668	7462	7624	7663	7736	8206	8543	9040	9426	10164	10720

¹ Gjelder formål knyttet til transport, telekommunikasjon, boligforhold og fysisk planlegging.

² Gjelder formål knyttet til sosiale og kulturelle forhold, utdannings- og arbeidsforhold og offentlig forvaltning og økonomisk planlegging.

Tabell V1.3 Anslåtte FoU-bevilgninger i vedtatt statsbudsjett 1983-2001, eksklusive oppdrag, etter EUs standard for formålsinndeling av FoU-bevilgninger (NABS). Prosent.

Formålskategorier (NABS)	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2		
Infrastruktur og arealplanlegging ¹	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Overvåking av og vern om miljøet	3	3	3	3	2	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Vern om og forbedring av folkehelsen	7	7	7	7	7	7	7	6	6	5	6	6	7	7	7	6	7	7	7
Produksjon og distribusjon av energi, energiøkonomisering	4	4	4	4	3	3	3	4	4	4	3	3	2	2	2	2	2	2	2
Landbruksproduksjon og -teknologi	12	12	11	11	11	10	12	11	10	11	11	10	9	9	9	8	8	8	8
Industriproduksjon og -teknologi	13	14	14	16	16	16	16	15	15	15	16	15	15	14	13	12	12	11	13
Samfunnsmessige strukturer og sammenhenger ²	7	7	7	7	7	7	7	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Utforskning og utnyttelse av verdensrommet	1	1	1	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Forskning finansiert over universiteters og høyskolers grunnbudsjetter	31	30	30	30	27	27	26	29	31	32	32	35	34	34	36	37	38	37	36
Allmennvitenskapelig utvikling uten spesielle formål	7	8	8	8	9	10	11	11	11	10	8	7	8	7	8	7	8	8	9
Forsvar	11	11	11	8	10	9	8	7	6	6	5	6	6	6	5	5	5	5	5
<i>Sum ekskl. EU-kontingent</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>99</i>	<i>99</i>	<i>98</i>	<i>97</i>	<i>96</i>	<i>96</i>	<i>96</i>	<i>95</i>	<i>95</i>
EUs rammeprogrammer for forskning											1	1	2	3	4	4	4	5	5
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹ Gjelder formål knyttet til transport, telekommunikasjon, boligforhold og fysisk planlegging.

² Gjelder formål knyttet til sosiale og kulturelle forhold, utdannings- og arbeidsforhold og offentlig forvaltning og økonomisk planlegging.

Tabell V1.4 Anslåtte FoU-bevilgninger i vedtatt statsbudsjett 1983-2001, eksklusive oppdrag, etter primærmottaker. Millioner kroner. Løpende priser.

Primærmottaker	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Universiteter og høyskoler	1014	1077	1176	1275	1396	1534	1701	2018	2280	2554	2624	2877	2822	3075	3327	3642	3903	4155	4187
Andre forskningssteder	571	600	657	714	814	876	1000	1055	1053	1172	1185	1140	1079	1148	910	957	982	1055	1050
Forskningsråd	709	767	842	1044	1182	1451	1557	1704	1837	2057	2195	1887	2080	2114	2328	2384	2480	2709	3160
Andre	445	540	603	508	690	738	953	937	987	1141	1075	1115	1005	1012	1008	1034	1054	1096	1130
Utlandet	122	161	157	217	388	407	454	475	512	539	545	643	749	857	969	1023	1007	1149	1192
Totalt	2861	3145	3435	3757	4469	5006	5664	6188	6668	7462	7624	7663	7736	8206	8543	9040	9426	10164	10720

Tabell V1.5 Anslåtte FoU-bevilgninger i vedtatt statsbudsjett 1983-2001, eksklusive oppdrag, etter primærmottaker. Prosent.

Primærmottaker	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Universiteter og høyskoler	35	34	34	34	31	31	30	33	34	34	34	38	36	37	39	40	41	41	39
Andre forskningssteder	20	19	19	19	18	18	18	17	16	16	16	15	14	14	11	11	10	10	10
Forskningsråd	25	24	25	28	26	29	27	28	28	28	29	25	27	26	27	26	26	27	29
Andre	16	17	18	14	15	15	17	15	15	15	14	15	13	12	12	11	11	11	11
Utlandet	4	5	5	6	9	8	8	8	8	7	7	8	10	10	11	11	11	11	11
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabell V1.6 Anslåtte FoU-bevilgninger i vedtatt statsbudsjett 1983-2001, eksklusive oppdrag, etter hovedformål (OECD/Nordforsk). Millioner kroner. Løpende priser.

Hovedformål	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Jordbr., skogbr., jakt og fiske	332	368	367	427	500	524	669	710	695	815	811	758	694	748	729	753	786	857	897
<i>herav Jordbruk, skogbruk,</i>	200	203	225	252	270	267	315	314	299	331	365	323	308	321	293	333	352	367	372
<i>jakt og ferskv.fiske</i>																			
<i>Fiske og fangst</i>	132	164	142	175	230	257	355	396	396	484	446	435	385	427	436	420	435	490	525
Industri og annen næringsvirksomhet	370	425	471	597	709	813	930	949	978	1114	1232	1161	1198	1161	1130	1124	1113	1168	1428
<i>herav Utvinning av råolje</i>	55	43	81	95	138	155	138	130	151	160	145	123	144	136	134	135	148	159	162
<i>og naturgass</i>																			
<i>Industri</i>	285	345	345	458	530	614	748	770	782	904	1031	984	996	970	925	916	894	934	1137
<i>Øvrig næringsv.</i>	29	37	45	45	41	45	44	49	45	50	57	54	58	55	70	72	72	76	129
Energi	110	118	139	144	147	155	178	255	274	303	247	210	189	186	185	208	186	219	210
Transport og telekomm.	48	54	54	57	91	92	100	105	117	133	95	105	104	120	168	175	183	197	210
Boligforhold, fysisk planl.	33	36	38	37	37	44	36	33	38	43	27	20	18	21	24	26	26	26	27
Miljøvern	83	83	92	96	110	136	170	197	239	260	251	220	210	224	241	262	273	269	280
Helse	203	227	252	281	316	330	373	395	415	392	473	468	512	547	560	584	650	690	720
Sosiale forhold	34	36	38	45	53	62	67	71	85	91	104	98	101	108	117	123	117	117	118
Kulturelle forhold	32	34	34	38	37	40	47	48	52	63	82	90	107	111	96	101	106	113	117
Utdanningsforhold	13	12	7	8	13	19	27	24	23	25	26	25	25	30	52	52	57	72	86
Arbeidsforhold	31	30	37	39	37	36	46	50	59	56	54	55	63	74	76	74	80	84	85
Off. forvaltn. og øk. planl.	101	108	116	128	151	183	198	204	212	236	268	234	256	286	256	244	283	296	311
Utforskning og utnyttelse av jorden og atmosfæren	35	66	69	87	96	102	117	115	134	161	221	219	221	230	182	198	206	218	217
<i>herav Kont.sokkelunders.</i>	11	42	29	32	31	32	34	30	20	19	38	38	38	36	34	36	36	38	38
<i>Øvrige unders.</i>	24	25	40	55	64	70	83	85	114	142	183	181	182	194	148	163	170	180	179
Allmennvitenskapelig utv.	1109	1187	1301	1420	1620	1879	2108	2454	2758	3154	3009	3247	3181	3400	3714	4031	4305	4645	4791
Romvirksomhet	25	27	36	53	108	163	168	172	179	197	230	238	246	244	217	231	223	224	235
Forsvar	304	335	385	300	444	428	431	406	412	419	419	424	431	457	457	474	485	484	489
<i>Sum ekskl. EU-kontingent</i>	2861	3145	3435	3757	4469	5006	5664	6188	6668	7462	7548	7573	7555	7945	8203	8658	9078	9678	10220
EUs rammeprogr. for forskn.											76	90	181	260	339	381	348	486	500
Totalt	2861	3145	3435	3757	4469	5006	5664	6188	6668	7462	7624	7663	7736	8206	8543	9040	9426	10164	10720

Tabell V1.7 Anslåtte FoU-bevilgninger i vedtatt statsbudsjett 1983-2001, eksklusive oppdrag, etter hovedformål (OECD/Nordforsk). Prosent.

Hovedformål	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Jordbruk, skogbruk, jakt og fiske	12	12	11	11	11	10	12	11	10	11	11	10	9	9	9	8	8	8	8
herav Jordbruk, skogbruk, jakt og ferksvannsfiske	7	6	7	7	6	5	6	5	4	4	5	4	4	4	3	4	4	4	3
Fiske og fangst	5	5	4	5	5	5	6	6	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5	5
Industri og annen næringsvirksomhet	13	14	14	16	16	16	16	15	15	15	16	15	15	14	13	12	12	11	13
herav Utvinning av råolje og naturgass	2	1	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
Industri	10	11	10	12	12	12	13	12	12	12	14	13	13	12	11	10	9	9	11
Øvrig næringsvirksomhet	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Energi	4	4	4	4	3	3	3	4	4	4	3	3	2	2	2	2	2	2	2
Transport og telekommunikasjon	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2
Boligforhold, fysisk planlegging	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Miljøvern	3	3	3	3	2	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Helse	7	7	7	7	7	7	7	6	6	5	6	6	7	7	7	6	7	7	7
Sosiale forhold	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kulturelle forhold	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Utdanningsforhold	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
Arbeidsforhold	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Offentlig forvaltning og økonomisk planlegging	4	3	3	3	3	4	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3
Utforskn. og utnyttelse av jorden og atmosfæren	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2
herav Kontinentalsokkelundersøkelser	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Øvrige undersøkelser	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Allmennvitenskapelig utvikling	39	38	38	38	36	38	37	40	41	42	39	42	41	41	43	45	46	46	45
Romvirksomhet	1	1	1	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Forsvar	11	11	11	8	10	9	8	7	6	6	5	6	6	6	5	5	5	5	5
Sum ekskl. EU-kontingent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	99	99	98	97	96	96	96	95	95
EUs rammeprogrammer for forskning											1	1	2	3	4	4	4	5	5
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabell V1.8 Bevilgninger til de enkelte kapitler under universitetssektoren (A.1 i tabell 5) fordelt på kapital- og driftsutgifter i 2000 og 2001. Millioner kroner.

Lærested	Blå bok 2000			Blå bok 2001			%endring		
	Totalt	Kapital	Drift	Totalt ¹	Kapital	Drift	Totalt	Kapital	Drift
260 Univ. i Oslo – statstilskudd	2 049,6	91,2	1 958,4	2 244,3			9,5		
261 Univ. i Bergen – statstilskudd	1 192,0	79,0	1 113,0	1 359,2			14,0		
262 NTNU – statstilskudd	1 729,6	233,2	1 496,5	1 739,9			0,6		
263 Univ. i Tromsø – statstilskudd	697,0	20,3	676,8	776,9			11,5		
Sum universitetene	5 668,4	423,7	5 244,7	6 120,4			8,0		
264 Norges handelshøyskole	179,3	13,0	166,4	185,2	13,2	172,0	3,3	1,8	3,4
265 Arkitektthøyskolen i Oslo	44,9	1,5	43,5	60,2	15,6	44,6	34,0	969,1	2,6
268 Norges idrettshøyskole	87,2	4,9	82,3	90,7	5,0	85,6	4,1	2,3	4,1
269 Norges musikkhøyskole	89,4	1,8	87,6	92,2	1,8	90,4	3,1	1,7	3,2
273 Kunsthøyskolene	143,1	5,1	138,0	158,0	5,1	152,8	10,4	1,7	10,7
278 Norges landbrukshøyskole	498,7	15,8	482,9	507,3	15,3	492,0	1,7	-3,4	1,9
279 Norges veterinærhøyskole	205,4	1,0	204,4	212,3	2,0	210,3	3,4	100,0	2,9
Sum statlige vitenskapelige høyskoler			1 248,0	43,0	1 205,0	1 305,9	58,1	1 247,7	4,6
Totalt ²	6 916,3	466,7	6 449,7	7 426,3	58,1	1 247,7	7,4	-87,5	-80,7

¹ På grunn av nettobudsjetteringen ved universitetene er det ikke lenger mulig å skille mellom drift og kapital, med unntak av bevilgninger til bygg over AADs budsjett, se tabell 6

² I tillegg kommer bevilgningene over kapittel 281 Fellesutgifter for universiteter og høyskoler. Disse er ikke fordelt mellom lærestedene.

Tabell V1.9 Bevilgninger til statlige og private høyskoler (A.2 i tabell 5) fordelt på kapital- og driftsutgifter i 2000 og 2001. Millioner kroner.

Lærested	Blå bok 2000			Blå bok 2001			%endring		
	Totalt	Kapital	Drift	Totalt	Kapital	Drift	Totalt	Kapital	Drift
274 Statlige høyskoler	5 564,9	162,9	5 402,0	5 880,0	237,3	5 642,8	5,7	45,7	4,5
282 Private høyskoler	359,6		359,6	395,8		395,8	10,1		10,1
Sum	5 924,5	162,9	5 761,6	6 275,8	237,3	6 038,6	5,9	45,7	4,8

Kilde: Blå bok 2000 og 2001

Tabell V1.10 Bevilgninger til studier i utlandet og sosiale formål, samt fellesutgifter for universiteter og høyskoler (A.3 i tabell 5) fordelt på kapital- og driftsutgifter i 2000 og 2001. Millioner kroner.

Kapittel	Blå bok 2000			Blå bok 2001			%endring		
	Totalt	Kapital	Drift	Totalt	Kapital ¹	Drift	Totalt	Kapital	Drift
270 Studier i utlandet og sosiale formål	343,8		343,8	394,1		394,1	14,6		14,6
281 Fellesutgifter for universiteter og høyskoler ¹	717,3	127,9	589,4	790,9	138,4	652,5	10,3	8,2	10,7
Sum	1 061,1	127,9	933,2	1 185,0	138,4	1 046,6	11,7	8,2	12,2

¹ Kapitalutgifter under kapittel 281 Fellesutgifter for universiteter og høyskoler omfatter bevilgninger til større utstyrsanskaffelser, samt tilskudd til RIT2000.
Kilde: Blå bok 2000 og 2001

Tabell V1.11 Norges forskningsråds departementsbevilgninger i 2001 fordelt på områder, type bevilgning og departement. Millioner kroner.

	Totalt	Bio-prod. og foredling	Industri og energi	Kultur og samfunn	Medisin og helse	Miljø og utvikling	Naturvit. og teknologi	Strategi	Informasjon	Utstyr	Administrasjon
Generelle midler	2 816,2	527,3	583,3	316,9	145,8	257,2	681,6	52,0	17,4	63,0	171,7
KUF	841,8	18,0		203,6	106,8	44,9	226,7	37,3	9,8	23,0	171,7
NHD	922,5	32,7	454,4	62,7	9,0	0,5	349,4	9,0	4,8		
OED	180,7		100,2	5,9		11,1	63,5				
FID	210,0	201,0	2,0			5,0		0,8	1,2		
LD	259,6	238,6		9,5		9,9		0,6	1,0		
MD	198,1		22,7	6,2	2,0	166,3		0,3	0,6		
Forskningsfond	203,5	37,0	4,0	29,0	28,0	19,5	42,0	4,0		40,0	
Spesielle midler	529,2	35,0	107,0	149,9	105,4	74,9	46,2	10,8	-	-	-
KUF	41,0		1,0	18,0			22,0				
NHD	-										
OED	-										
FID	4,0	4,0									
LD	30,1	24,1		1,0		5,0					
MD	8,1					8,1					
AAD	19,5			19,5							
BFD	17,7			16,0		1,7					
FIN	8,1			5,5	2,0	0,6					
JD	3,4			3,4							
KRD	80,2		55,0	21,2	4,0						
KD	2,9			1,9		1,0					
SD	66,7		32,0	14,4	0,3		20,0				
SHD	129,6		4,0	25,5	96,1	1,0	3,0				
DU	63,0			5,5		57,5					
Diverse	54,9	6,9	15,0	18,0	3,0		1,2	10,8			
Totalt	3 345,4	562,3	690,3	466,8	251,2	332,1	727,8	62,8	17,4	63,0	171,7

Kilde: Norges forskningsråd.

Tabell V1.12 Bevilgninger over vedtatt statsbudsjett (Blå bok) til Norges forskningsråd i 2000 og 2001. Millioner kroner. Prosent.

Bevilgningskategori, departement (budsjettkapittel/-post)	Endring		
	Blå bok 2000	Blå bok 2001	%
Kirke-, utdannings- og forskningsdep. (kap. 285.52) ¹	619,8	636,1	2,6
Nærings- og handelsdep. (kap. 920.50) ²	886,1	922,5	4,1
Olje- og energidep. (kap. 1830.50) ³	178,5	180,7	1,2
Fiskeridep. (kap. 1023.50)	179,5	210,0	17,0
Landbruksdep. (kap. 1137.50)	116,3	120,2	3,4
Miljøverndep. (1410.51)	101,8	112,2	10,3
Sum generelle bevilgninger	2082,0	2181,7	4,8
Forskningsfondet	90,0	203,5	126,1
Kirke-, utdannings- og forskningsdep. (kap. 287.54) ⁴	31,0	34,0	9,4
Landbruksdep. (kap. 1137.51) ⁵	135,6	139,5	2,9
Miljøverndep. (kap. 1410.50)	83,6	85,9	2,8
Sum basisbevilgninger til instituttene	250,2	259,4	3,7
Program- og prosjektbevilgninger ⁶	422,3	474,2	12,3
Sum faglige bevilgninger	2844,5	3118,8	9,6
Administrasjon	169,9	171,7	1,1
Totalt	3014,4	3290,5	9,2

¹ 2000-beløpet er korrigert for flytting av 7,5 millioner kroner fra program- og prosjektmidler til generelle midler. Beløpet gjelder IT Fornebu.

² 2000-beløpet er korrigert for overføring av 32,150 millioner kroner for regionale forskningsinstitutter fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets til Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Dessuten er det korrigert for at bevilgningen til Teknologirådet (6,126 millioner kroner) er overført fra program- og prosjektmidler til generelle midler.

³ 2000-beløpet er korrigert for flytting av 2 millioner kroner fra program- og prosjektmidler til generelle midler. Beløpet gjelder programmet Forurensinger.

⁴ 2000-beløpet er korrigert for overføring av 32,150 millioner kroner for regionale forskningsinstitutter fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets til Nærings- og handelsdepartementets budsjett.

⁵ Underpost 13 "Nasjonale oppgaver" 6,619 millioner kroner er holdt utenom begge år.

⁶ 2000-tallet har utgangspunkt i tabell V2.8 i NIFUs Rapport 5/2000. Fra samlede program og prosjektmidler (485,1 mill.kr.) er det trukket ut diverse inntekter (47,2 mill. kr) og summen av de de program- og prosjektmidler som er overført til generelle midler, dvs. bevilgningene til IT Fornebu, Teknologirådet og programmet Forurensinger (korrigert for i tabellen; jf. note 1-3 over).

Kilder: Blå bok 2000 og 2001. NIFU Rapport 5/2000. Norges forskningsråd.

Vedlegg 2

Kapitler i vedtatt statsbudsjett 2001 med bevilgninger til FoU

Tabell V2.1 Bevilgninger over kapitler med FoU i vedtatt statsbudsjett 2001.
FoU-beløp, eksklusive oppdrag, summert per departement.
Millioner kroner.

Kapittel	Spesifikasjon	Mill. kr
	<i>Utenriksdepartementet</i>	
100	Utenriksdepartementet	359
115	Presse-, kultur og informasjonsformål	57
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	816
154	Opplysningsarbeid, organisasjonsliv og mellomfolkelig samarbeid	1092
155	Miljø og naturressursforvaltning	310
158	Utredning, forskning, evaluering og kvalitetssikring	143
161	Generelle bidrag - FN-organisasjoner	2230
197	Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	419
	Kapitler med FoU, Utenriksdepartementet	5424
	Herav til FoU	371
	<i>Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet</i>	
228	Kvalitetsutvikling i grunnskolen	316
238	Kvalitetsutvikling i videregående opplæring	84
243	Kompetansesentra for spesialundervisning	783
256	VOX – Voksenopplæringsinstituttet	65
258	Forskning, utviklingsarbeid og fellestiltak i voksenopplæringen	87
260	Universitetet i Oslo	2244
261	Universitetet i Bergen	1359
262	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1740
263	Universitetet i Tromsø	777
264	Norges handelshøyskole	185
265	Arkitekthøyskolen i Oslo	60
268	Norges idrettshøyskole	91
269	Norges musikkhøyskole	92
273	Statlige kunsthøyskoler	158
274	Statlige høyskoler	5880
278	Norges landbrukshøyskole	507
279	Norges veterinærhøyskole	212
281	Fellesutgifter for universiteter og høyskoler	791
282	Privat høyskoleutdanning	396
283	Det norske meteorologiske institutt	345
285	Norges forskningsråd	808
286	Fondet for forskning og nyskaping	3704
287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	88
288	Internasjonale samarbeidstiltak	92

Kapittel	Spesifikasjon	Mill. kr
	Kapitler med FoU, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet	20864
	Herav til FoU	4802
	<i>Kulturdepartementet</i>	
320	Allmenne kulturformål	583
322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	193
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	305
328	Museums- og andre kulturvernformål	406
329	Arkivformål	155
335	Pressestøtte	240
	Kapitler med FoU, Kulturdepartementet	1881
	Herav til FoU	63
	<i>Justisdepartementet</i>	
400	Justisdepartementet	208
432	Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)	94
440	Politi- og lensmannsetaten	5080
442	Politihøgskolen	158
	Kapitler med FoU, Justisdepartementet	5540
	Herav til FoU	18
	<i>Kommunal- og regionaldepartementet</i>	
500	Kommunal- og regionaldepartementet	198
521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	2087
531	Statens arbeidsmiljøinstitutt	65
535	Arbeidsforskningsinstituttet	25
536	Arbeidsmiljøtiltak	20
551	Regional næringsutvikling i fylker og kommuner	507
552	Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling	450
581	Bolig- og bomiljøtiltak	791
	Kapitler med FoU, Kommunal- og regionaldepartementet	4144
	Herav til FoU	143
	<i>Sosial- og helsedepartementet</i>	
612	Statens institutt for rusmiddelforskning	21
614	Utvikling av sosialtjenesten, tiltak for rusmiddelmissbrukere m.v.	226
675	Tiltak for eldre og funksjonshemmede	87
701	Forsknings- og forsøksvirksomhet	163
705	Kursvirksomhet og stipendier	130
710	Statens institutt for folkehelse	318
711	Statens rettspsykiatriske institutt	52
712	Statens helseundersøkelser	48
715	Statens strålevern	81
716	Kreftregisteret	33
718	Rehabilitering	11
719	Helsefremmende og forebyggende arbeid	118

Kapittel	Spesifikasjon	Mill. kr
730	Fylkeskommunenes helsetjeneste	18596
731	Rikshospitalet	1015
734	Det norske Radiumhospital	299
739	Andre utgifter	938
743	Statlige stimulerings tiltak for psykisk helsevern	2104
751	Apotekvesenet	75
2600	Trygdeetaten (Folketrygden)	4049
Kapitler med FoU, Sosial- og helsedepartementet		28361
Herav til FoU		648
<i>Barne- og familiedepartementet</i>		
844	Kontantstøtte	2825
846	Familie- og likestillingspolitisk forskning, opplysningsarbeid m.v.	21
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	209
856	Barnehager	4974
857	Barne- og ungdomstiltak	159
865	Forbrukerpolitiske tiltak og internasjonalt samarbeid	9
866	Statens institutt for forbruksforskning	17
Kapitler med FoU, Barne- og familiedepartementet		8214
Herav til FoU		37
<i>Nærings- og handelsdepartementet</i>		
900	Nærings- og handelsdepartementet	165
910	Statens veiledningskontor for oppfinnere	15
920	Norges forskningsråd	923
922	Norsk Romsenter	247
923	Forsknings- og utviklingskontrakter	151
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	511
928	FoU-prosjekter i næringslivets regi	200
932	Norges geologiske undersøkelse	132
941	Sjøfartsdirektoratet	201
961	Reiselivstiltak	101
Kapitler med FoU, Nærings- og handelsdepartementet		2644
Herav til FoU		1994
<i>Fiskeridepartementet</i>		
1000	Fiskeridepartementet	64
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner	6
1020	Havforskningsinstituttet	278
1021	Drift av forskningsfartøyene	119
1023	Fiskeri- og havbruksforskning	292
Kapitler med FoU, Fiskeridepartementet		758
Herav til FoU		471
<i>Landbruksdepartementet</i>		
1100	Landbruksdepartementet	113

Kapittel	Spesifikasjon	Mill. kr
1110	Statens landbrukstilsyn	91
1112	Forvaltningsstøtte, utviklingsoppgaver og kunnskapsutvikling m.m.	146
1114	Statens næringsmiddeltilsyn	174
1137	Forskning og utvikling	266
1140	Miljø- og næringstiltak i jordbruket	54
1142	Miljø- og næringstiltak i skogbruket	153
1146	Norsk institutt for jord- og skogkartlegging	58
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	12522
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen m.m.	83
	Kapitler med FoU, Landbruksdepartementet	13661
	Herav til FoU	379
	<i>Samferdselsdepartementet</i>	
1301	Forskning og utvikling m.v.	97
1320	Statens vegvesen	10257
1350	Jernbaneverket	3905
	Kapitler med FoU, Samferdselsdepartementet	14259
	Herav til FoU	162
	<i>Miljøverndepartementet</i>	
1400	Miljøverndepartementet	125
1410	Miljøvernforskning og miljøovervåkning	311
1422	Biomangfold, friluftsliv og kulturminner	11
1425	Vilt- og fisketiltak	83
1427	Direktoratet for naturforvaltning	421
1429	Riksantikvaren	200
1441	Statens forurensningstilsyn	642
1442	Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet	70
1463	Regional og lokal planlegging	29
1470	Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning	72
1471	Norsk Polarinstitutt	113
	Kapitler med FoU, Miljøverndepartementet	2077
	Herav til FoU	381
	<i>Arbeids- og administrasjonsdepartementet</i>	
1500	Arbeids- og administrasjonsdepartementet	200
1520	Statskonsult - Direktoratet for forvaltningsutvikling	79
1542	Tilskudd til Statens Pensjonskasse og Pensjonsordningen for apoteketaten	6671
1580	Bygg utenfor husleieordningen	717
	Kapitler med FoU, Arbeids- og administrasjonsdepartementet	7668
	Herav til FoU	253
	<i>Finans- og tolldepartementet</i>	
1600	Finans- og tolldepartementet	210
1620	Statistisk sentralbyrå	460

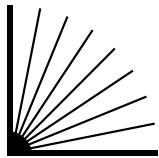
Kapittel	Spesifikasjon	Mill. kr
	Kapitler med FoU, Finans- og tolldepartementet	670
	Herav til FoU	59
	<i>Forsvarsdepartementet</i>	
1700	Forsvarsdepartementet	148
1710	Fellesinstitusjoner og statsforetak under Forsvarsdepartementet	604
1719	Fellesutgifter under Forsvarsdepartementet	182
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarets overkommando	1738
1760	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg	8261
1795	Kulturelle og allmenntilgode formål	147
	Kapitler med FoU, Forsvarsdepartementet	11081
	Herav til FoU	487
	<i>Olje- og energidepartementet</i>	
1800	Olje- og energidepartementet	151
1810	Oljedirektoratet	306
1820	Norges vassdrags- og energidirektorat	314
1825	Omlegging av energibruk og energiproduksjon	347
1830	Energiforskning	200
2441	Petroleumsrettet teknologiutvikling	50
	Kapitler med FoU, Olje- og energidepartementet	1368
	Herav til FoU	282
	<i>Statsbankene</i>	
2420	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond	44454
2425	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene	893
	Kapitler med FoU, statsbankene	45347
	Herav til FoU	170

Vedlegg 3

Statsbudsjettet 2001

**Forskning og høyere utdanning i
budsjettproposisjonen for 2001
(opprett av NIFU skriftserie nr. 13/2000).**

Statsbudsjettet 2001

Forskning og høyere utdanning i budsjettproposisjonen for 2001

Meget moderat vekst for forskningen, realnedgang for høyere utdanning

- *Forskning vil i følge budsjettproposisjonens anslag få en vekst på 5,1 prosent i 2001 dersom Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2001 vedtas uendret. Med en anslått vekst i konsumprisindeksen på 2¾ prosent og en antatt årslønnsvekst på 4 prosent gir dette en meget moderat realvekst.*
- *Veksten vil ikke bringe den norske forskningsinnsatsen nærmere gjennomsnittet for OECD-landene; tvert imot vil de offentlige forskningsbevilgningene i 2001 være lavere enn de var i 1999, målt i andel av brutto nasjonalprodukt (BNP). Det skyldes oppjusterte anslag for BNP.*
- *Veksten har to hovedkomponenter, en vekst i avkastningen fra fondet for forskning og nyskaping på 113 mill kr, og bevilgning på 200 mill kr. til ny tilskuddsordning for næringslivets kjøp av FoU-tjenester.*
- *Innføring av moms på tjenester vil omfatte oppdragsforskning, og kan særlig for forskningsinstituttene føre til betydelig økning i den reelle avgiftsbelastning, muligens med så mye som 200 mill kr.*
- *Kapitalen i forskningsfondet utvides i 2001 fra 4 til 7 mrd kr.*
- *Høyere utdanning får realnedgang, som følge av reduksjon i antall studieplasser. Tallet på studieplasser reduseres totalt med om lag 2900. Reduksjonen kommer i første rekke ved universitetenes allmennfakulteter, samt i førskolelærer- og ingeniøruddanningene. IKT- og helseutdanninger får en viss vekst.*
- *Forskningen ved U&H-institusjonene blir ikke spesielt tilgodesett over grunnbudsjettene, men vil nyte godt av veksten i fondsavkastningen, samt bevilgninger til 100 nye doktorgradsstipend, 40 post.doc.stipend og 20 professorater.*
- *Post.doc-stipendene og professoratene er øremerket kvinner, og gir budsjettforslaget en markant likestillingsprofil.*
- *De prioriterte temaområdene får beskjeden vekst; størst synes veksten å bli innen medisinsk og helsefaglig forskning.*

Norsk forskning bringes ikke nærmere OECD-gjennomsnittet

Meget moderat realvekst for forskningen

Regjeringens forslag til forskningsbudsjett for 2001 ligger nominelt vel 500 mill eller 5,1 prosent høyere enn vedtatt budsjett for 2000.³ I 2001 er en lavere andel av forskningsbevilgningene kapitalutgifter (nybygg mv) enn i forrige budsjett. Korrigert for dette vil veksten i driftsmidlene til forskning være på inntil 7 prosent.

Realveksten vil bli meget lav, når en tar i betraktning Regjeringens forutsetninger om en økning i konsumprisindeksen på 2 ¾ prosent, og en årslønnsvekst på 4 prosent. Lønn utgjør den største utgiftsposten i forskningssektoren, og kostnadsveksten i forskningssektoren blir gjerne høyere enn gjennomsnittet.

Det er foretatt omfattende tekniske endringer i proposisjonen for 2001, bl.a. i forbindelse med overgang til nettobudsjettering ved universitetene. NIFUs foreløpige gjennomgang av budsjettet tyder på at den anslåtte veksten i forskningsbevilgningene kan bli noe lavere enn det som er anslått i proposisjonen.

Dette framstår som et lite offensivt budsjett for forskningen, sett på bakgrunn av Stortingets vedtak, sist i forbindelse med behandlingen av forskningsmeldingen, om at forskningsinnsatsen i Norge skal trappes kraftig opp og innen 5 år ligge på gjennomsnittet i OECD, målt i andel av BNP.

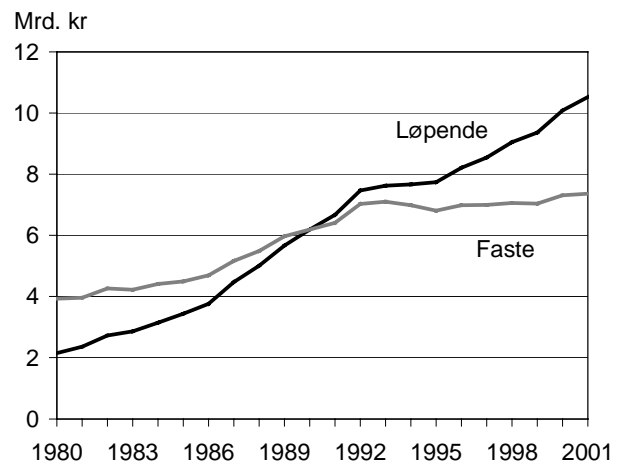
Økt fondsavkastning og ny tilskuddsordning de viktigste vekstpostene

Følgende forslag i proposisjonen bidrar til det meste av veksten:

- Avkastning (203,5 mill kr) av Forskningsfondet (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF)/Forskning). Dette er 113,5 mill kr høyere enn i 2000. Fondskapitalen vil per 1.1.2001 bli utvidet fra 4 til 7 milliarder kr.

³ Tallene er hentet fra tabell på side 20 i KUFs budsjettproposisjon. Vi baserer oss i denne rapporten på Regjeringens egne anslag over bevilgningene til forskning.

- Den andre hovedkomponenten er bevilgning på 200 mill kr til ny tilskuddsordning for næringslivets kjøp av FoU-tjenester ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter, inklusive utenlandske institusjoner. (Nærings- og handelsdepartementet (NHD)). Ordningen er en oppfølging av det såkalte Hervik-utvalgets innstilling, og skal bidra til økt FoU-innsats fra næringslivet.
- En del av veksten utgjøres dessuten av 100 nye doktorgradsstipend, 40 nye postdoktorstillinger og 20 nye professorater, de to siste øremerket kvinner (KUF/Høyere utdanning)
- De tematiske prioriteringene - marin forskning, medisin og helse, informasjons- og kommunikasjonsteknologi og forskning i skjæringsfeltet energi og miljø - er tilgodesett med en vekst i enkeltbevilgninger, men måten budsjettet er satt opp på gjør det vanskelig å angi hvor stor veksten i de prioriterte områdene er, enkeltvis og samlet.

Figur 1. Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 1980-2001 uten oppdrag, i løpende og faste 1990-priser. Kilde: NIFU, St.prp. nr.1(2000-2001)

Reduksjon av forskningsbevilgningene over universitetenes og høyskolenes grunnbudsjetter

Enkelte store forskningsposter reduseres. Den viktigste er de forskningsbevilgninger som gis over institusjonenes grunnbudsjetter som en andel av bevilgningene per studieplass. Disse reduseres som en følge av nedgangen i antall studieplasser, men reduksjonen er etter det vi kan se ikke

gjennomført med full budsjetteffekt, i tråd med praksis i forrige budsjett.

Fondsavkastningen utgjør hele veksten i KUFs forskningsmidler

KUFs bevilgninger til programkategorien forskning øker nominelt fra 2000 til 2001 med om lag 150 mill kr, dvs 12,1 prosent. Av dette utgjør økningen i avkastningen av forskningsfondet 113,5 mill kr. KUFs generelle bevilgning til Forskningsrådet utenom fondsavkastningen øker med om lag 3,5 prosent. Det aller meste av veksten i KUFs og Forskningsrådets bevilgninger skyldes således fondsavkastningen. Det samme var tilfellet for 2000, da veksten i KUFs generelle bevilgninger uten fondsavkastningen utgjorde 1 prosent nominelt. I 1999-budsjettet, før fondet var opprettet, var veksten om lag 9 prosent. Det ble i forbindelse med opprettelsen av fondet påpekt at avkastningen "ikke skal komme til erstatning for den forskningen som blir finansiert av departementene i form av normale bevilgninger over statsbudsjettet", men også (i forskningsmeldingen) at "fondet skal ses i sammenheng med de offentlige bevilgninger over statsbudsjettet". Praksis synes i tråd med siste formulering å være at avkastningen blir sett i nær sammenheng med de øvrige forskningsbevilgninger, også m.h.t. totalramme. Effekten på de samlede forskningsbevilgninger av den store økningen i avkastningen fra 2002 av kan ikke forskutteres.

Moms på oppdragsforskning – en skjult tapspost på forskningsbudsjettet?

Oppdragsforskning vil bli omfattet av innføringen av moms på tjenester fra 1. juli 2001. Med mindre særordninger innføres, vil det innenfor gitte rammer føre til volumreduksjon i visse deler av forskningen. Volumreduksjonen vil i tilfelle sterkest ramme institusjoner som selger store deler av sine forskningstjenester til offentlige organer, i første rekke forskningsinstituttene. At oppdragsforskning foreslås omfattet av ordningen framgår av Ot.prp.nr 2 (2000-2001) Proposisjonen drøfter imidlertid i liten grad de forskningspolitiske dilemmaer som endringen reiser. I regi av Forskningsrådet er det foretatt beregninger som viser at innføring av moms på oppdragsforskning kan føre til økt reell avgiftsbelastning for instituttene på mer enn 200 mill kr på årsbasis. Eventuell innføring av konjunkturavgift vil også

bidra til å øke forskningsinstitusjoners reelle avgiftsbelastning.

***

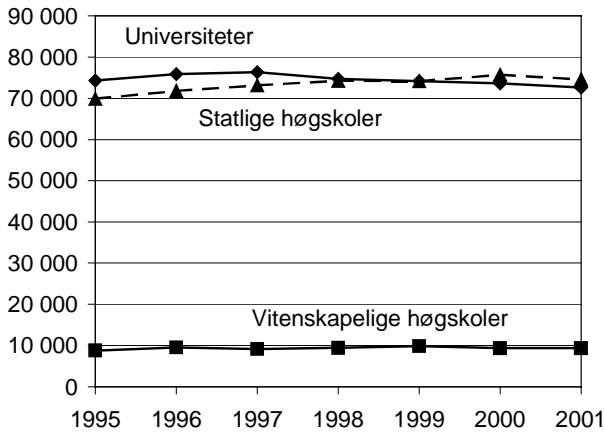
Realnedgang for høyere utdanning

Få endringer i påvente av oppfølgingen av Mjøsutvalget

Høyere utdanning er ikke budsjettvinneren innenfor KUFs programområder i dette statsbudsjettet. Proposisjonen angir at den nominelle veksten for 2001 er på 2,8 prosent i forhold til saldert budsjett for 2000, når det er korrigert for tekniske endringer. Justert for prisstigning betyr det en realnedgang for høyere utdanning. Den henger sammen med reduksjon i antall studieplasser. Budsjettet for høyere utdanning preges av at man venter på stortingsmeldingen som skal skrives på grunnlag av Mjøsutvalgets innstilling og de øvrige utredninger som nylig har blitt lagt fram innenfor feltet. Det er dermed ikke store endringer som lanseres over dette budsjettet.

2900 færre studieplasser ved universiteter og høyskoler

Fjorårets reduksjon i antall studieplasser føres videre i forslaget for neste år. For 2001 er det lagt opp til en netto reduksjon på nærmere 2900 plasser. Budsjettforslaget reflekterer lavere ungdomskull og lavere søkning til høyere utdanning de siste årene. Nedgangen er fordelt på universitetene/vitenskapelige høyskoler (netto reduksjon på 1020 studieplasser) og de statlige høyskolene (1140 studieplasser), og private høyskoler (om lag 730 studieplasser). Måltallet for studenter ved kunsthøyskolene forblir det samme. Det er lagt opp til en vekst i antall eksternt finansierte studenter ved de statlige høyskolene fra 6500 "heltidsekvivalenter" i fjor til 7000 i år. I henhold til måltallene for 2001 vil det være i overkant av 1900 flere studenter ved de statlig høyskolene enn ved universitetene kommende år (se figur 2).

Figur 2. Studieplasser i universitets- og høyskolesektoren i perioden 1995 – 2001. Kilder: SSB, St.prp. nr 1 (2000-2001)

Det foretas et kutt på over 1300 studieplasser ved universitetenes allmennfakulteter. Det var reduksjoner i studieplasser ved universitetene også de to forutgående budsjettår. Det ble lagt til grunn at midlene knyttet til studieplasser skulle tas ut over flere år. I årets statsbudsjett er budsjetteffekten satt til kr. 30 000 per plass. Etter det vi kan se betyr det at man viderefører den praksis som ble benyttet i budsjett for 2000, da studieplassreduksjonen ikke ble tatt ut med full budsjetteffekt, bl.a. ut fra hensynet til forskningen

Flere studieplasser i helse og IKT

I følge Dimensjoneringsmeldingen (Stortingsmelding nr.36 (1998-99)) er det et mål for utdanningspolitikken å opprette studieplasser innenfor fagområder hvor samfunnet vil ha særlige behov i årene som kommer. I årets statsbudsjett for universitetene følger en opp de utvidete opptak fra tidligere år innenfor områdene medisin, farmasi og psykologi. Det foreslås opprettet 16 nye studieplasser i psykologi finansiert over psykiatriplanen.

Ved de statlige høyskolene foreslår Regjeringen å opprette 135 nye studieplasser innenfor sykepleierutdanningen og 60 nye studieplasser i IKT. Nytt er også etablering av allmennlærerutdanning ved Høgskolen i Buskerud med 30 nye plasser. Departementet har godkjent at Høgskolen i Gjøvik etablerer et sivilingeniørstudium med opptak av 30 studenter årlig for en toårig påbyggingsutdanning med start høsten 2001.

Redusert kapasitet på områder med økende behov

Reduksjonen i høyskolesektorens studieplasser kommer hovedsakelig innen førskole- og ingeniørutdanningen. Disse utdanningene har hatt ledig kapasitet som følge av nedgang i antall søkere. For å få bedre samsvar mellom tallet på søkere og antall studieplasser reduseres utdanningskapasiteten ved førskolelærerutdanningen med 590 plasser og ingeniørutdanningen med 320 plasser.

Det er et paradoks at utdanninger det er stort behov for, får redusert kapasitet. En har bl.a. i lengre tid vært bekymret for den synkende interesse for utdanning i visse realfag og for ingeniørutdanning. Det er neppe god økonomi å la studieplasser uten søkning stå ubesatt, men tilpasningen indikerer kanskje at en ikke har forventninger om snarlig effekt av de tiltak som en så langt har iverksatt for å motvirke utviklingen.

Fortsatt omstilling i høyere utdanning

Fra og med 2001 vil universitetene bli nettobudsjetterte institusjoner, som ledd i en omstilling av institusjonene i retning av økt frihet og delegert myndighet for institusjonene. Nettobudsjettering innebærer ikke at universitetenes organisatoriske tilknytning til staten blir endret, men de blir skilt ut fra den ordinære statsforvaltningen ved at de ikke lenger blir direkte driftsbudsjetterte i statsbudsjettet.

Det er foreslått en bevilgning for spesielle omstillingstiltak for høyskolene på 20 mill. kr. Universitetene får i 2001 ikke særskilte omstillingsmidler.

I Forskningsmeldingen foreslo Regjeringen et nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler som i sterkere grad enn dagens system skiller mellom bevilgningene til undervisning og forskning. En hovedbegrunnelse for reformen er å synliggjøre forskningsmidlene og å skjerme forskningen for svingningene i antallet studieplasser. Budsjettproposisjonen for 2001 redegjør for arbeidet med å få på plass et slikt system, uten at det har fått klare konsekvenser for budsjetttildelingene for det kommende år. Proposisjonen viser til at arbeidet med ny finansieringsmodell og innføring av en incentivbasert utregningsmodell for forskningsressurser er vanskelig fordi

”...datatilfanget gjør det vanskeleg å gi ei fullstendig oversikt over aktiviteten. Ei synleggjering er derfor førebels basert på ein skilde kriterium som tal for vitskapleg tilsette, tal på avslutta doktorgrader, utgifter til FoU og eksternt finansiert verksemd”.

I tilknytning til arbeidet med en omlegging av finansieringssystemet i universitets- og høyskolesektoren i kjølvannet av Mjøsutvalgets innstilling varsler departementet at man vil vurdere omfang og vektning av de ulike indikatorene for resultat og kvalitet i forskning som kan inngå i en modell for tildeling av forskningsressursene til utdanningsinstitusjonene.

De incentivmidlene som innenfor dagens finansieringssystem fordeles mellom universitetene er basert på vekttallsproduksjon ved det enkelte lærested. Disse midlene øker med 150 mill. kr sammenlignet med statsbudsjettet for 2000. I år er denne potten foreslått satt til 800 mill. kr som fordeles på bakgrunn av antall avlagte vekttall for 1999. Disse midlene er lagt inn i budsjetttrammene for hver enkelt av de fire universitetene. Det innføres en ordning med resultatbaserte bevilgninger for statlige høyskoler. Ordningen innebærer at totalt 100 mill. kr blir fordelt mellom institusjonene etter antall avlagte vekttall i 1999.

Studentvelferd og studiefinansiering

Bevilgning til 1000 nye studentboliger er lagt inn i budsjettet med en økt tildeling på 44 mill. kr. Ellers varsles ingen store endringer verken i budsjetttrammer eller ordninger for studiefinansieringen i dette budsjettet. Departementet avventer stortingsmeldingen om høyere utdanning som skal skrives på grunnlag av Mjø-, Berg- og Aamodt-utvalgenes innstillinger.

***

Næringsrettet forskning og utvikling - vridning mot Hervik-utvalgets anbefalinger

Ingen skatteincentiver, men ny støtteordning for næringslivets kjøp av FoU-tjenester

Den største endringen i statsbudsjettet når det gjelder næringsrettet FoU, er forslaget om en tilskuddsordning for å stimulere til økt forskningsinnsats i næringslivet. Det er satt av 200

mill. kr til dette formålet, som er en oppfølging av Hervik-utvalgets anbefalinger.

Hervik-utvalget overleverte sin rapport, “Ny giv for nyskaping” (NOU 2000:7) i mars 2000. Hovedforslaget i rapporten var en ordning om at bedrifter skulle kunne få fradrag i skatt for opptil 25 prosent av kostnadene for FoU-prosjekter innenfor en ramme på 4 mill. kr per år. For samarbeidsprosjekter med universiteter, høyskoler eller “godkjente forskningsinstitusjoner” ble det foreslått en ramme på 8 mill. kr per år. I tillegg til dette argumenterte utvalget for en økning i tilskuddene til så vel brukerstyrt som strategisk forskning, utvidelse av rammen for Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds (SND) risikolån, utviklingstilskudd og tilskudd til kommersialisering av forskning, samt en rekke tiltak for å styrke grunnforskningen. Det ble understreket at tiltakene må sees i sammenheng.

Regjeringen ønsker ikke en tilskuddsordning basert på skattefradrag, men foreslår i stedet en ordning som legges på utgiftssiden i statsbudsjettet ved at bedrifter kan få direkte støtte til enkelte FoU-prosjekter. Hovedargumentet er hensynet til et bredere skattegrunnlag og enklere skatteregler. Mer konkret foreslås det at bedrifter kan få støtte til sine kjøp av FoU-tjenester i universiteter, høyskoler eller forskningsinstitutter. Støtteandelen foreslås satt til maksimalt 25 prosent av prosjekt-kostnadene med et tak på 4 mill. kr per prosjekt, med andre ord en støtte på inntil 1 mill. kr per prosjekt, og normalt per bedrift. I Nord-Norge foreslås det at taket på støtten settes til 30 prosent av FoU-kostnadene. Deler av forslaget er i tråd med innstillingen fra et mindretall i utvalget, som også foreslo at en slik ordning bør lovfestes.

Ordningen skal administreres av Norges forskningsråd. NHD skal komme tilbake med nærmere retningslinjer, og det siktes mot en igangsettelse fra 1. juli 2001. I forhold til Hervik-utvalget er altså rammen for støtteberettigelse halvert (fra 8 til 4 mill. kr), det gis ikke støtte til FoU-prosjekter som ikke foregår i samarbeid med forskningsinstitutter eller universitets- og høyskolesektoren, og ordningen organiseres som tilskudd framfor fradrag i skatt.

Begrenset oppfølging av Hervik-utvalgets forslag for øvrig

Hervik-utvalgets øvrige forslag, som var ment å komplementere og styrke hovedforslaget med sikte på å få til en kraftig økning i næringslivets satsing på forskning, blir i beskjeden grad fulgt opp. Utvalget foreslo en gradvis økning i de samlede tilskuddene til (næringsrettet) brukerstyrt og strategisk forskning, og ønsket en opptrappingsplan i størrelsesorden 500 mill kroner. Det ønsket spesielt en "vesentlig økning" av tilskuddene til strategiske universitetsprogrammer. Forslaget for 2001 medfører en svak nedgang i de foreslåtte bevilgninger til næringsrettet brukerstyrt forskning – 447 mill. kr mot 449 mill. kr i saldert budsjett 2000. Om lag tre fjerdedeler av midlene kanaliseres til områder som direkte kan knyttes til forskningsmeldingens fire tematiske satsingsområder – "Et verdiskapende IT- og tjenestesamfunn", "Bærekraftig verdiskaping fra natur- og energiresurser", "En konkurransedyktig maritim og offshorenasjon" og "Økt verdiskaping på grunnlag av biologiske ressurser og næringsmidler". De resterende forskningsmidlene retter seg mot "Verdiskaping fra annen landbasert næring" og "Fakta grunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken". Den næringsrettede strategiske forskningen, som i mindre grad er direkte rettet mot bestemte produkter og markeder, foreslås styrket fra 166 mill. kr i saldert budsjett 2000 til 186 mill. kr. Fordelingen er til en viss grad den samme som for den brukerstyrte forskningen, i tillegg satses det her på programmer innenfor "Framtidens teknologier". Budsjettets profil på dette punkt synes altså å styrke miljøer i universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter for samarbeid med næringslivet, men bidrar i mindre grad til å styrke mottaksmiljøet i næringslivet.

Hervik-utvalget anbefalte en utvidelse av rammene for SNDs risikolån på kort sikt i størrelsesorden 200 mill. Dette blir ikke fulgt opp i budsjettet. SNDs landsdekkende utviklings-tilskudd foreslås økt med 36 mill. kr til 211 mill. kr. Eksisterende programmer videreføres, slik som FORNY som er orientert mot kommersialisering av FoU fra universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter, og det foreslås nye programmer for marin sektor og elektronisk handel. Bevilgningene til forsknings- og utviklingskontrakter

forblir uforandret, 151 mill. kr. Det skjer imidlertid en viss omfordeling ved at ordningen med industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU) får 9 mill. kr mer enn i 2000, mens offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU) får tilsvarende mindre.

Når det gjelder grunnforskning, forskerutdanning og rekruttering, var utvalget opptatt av å heve kvalitetsnivået på grunnforskningen, øke rekrutteringen, oppgradere det vitenskapelige utstyret og øke den internasjonale mobiliteten. Proposisjonen viser her til sine forslag om 100 nye doktorgradsstipend, og forslagene om øremerkede bevilgninger til vitenskapelig utstyr.

NHDs bevilgning til FoU får i 2001 en vekst på 14,4 prosent når det er korrigert for tekniske endringer. Disse er omfattende, i og med at om lag 540 mill kr er overført fra KUFs til NHDs budsjett som en konsekvens av overføringen av ansvaret for EUs rammeprogram for forskning, regionale forskningsstiftelser og Teknologirådet. Bevilgningen til den nye tilskuddsordningen er altså den klart viktigste vekstposten.

***

Forskningsbudsjettets oppfølging av politiske vedtak

La oss holde hovedpunktene i Regjeringens budsjettforslag for forskning opp mot noen av de hovedmål som Storting og Regjering har satt opp for utviklingen av norsk forskning for kommende år. De viktigste vedtak i denne sammenheng er de som ble fattet av Stortinget i forbindelse med behandlingen i juni 2000 av St.meld. nr 39 (1998-1999) Forskning ved et tidsskille. Vedtaket har denne ordlyden:

(I) "Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til en opptrappingsplan for forskningsbevilgningene som kan sikre at Norge minst når gjennomsnittlig OECD-nivå i løpet av fem år. Opptrappingsplanen fremlegges i Revidert nasjonalbudsjett våren 2000."

(II) "Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at det blir en vesentlig vekst i grunnforskningsmidlene til universiteter og høyskoler."

(III) "Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at veksten i antall rekrutteringsstillinger i en femårs-

periode skal være minst 150 de første to årene og minst 200 per år de neste årene.”

(IV) ”Stortinget ber Regjeringen foreslå tiltak for å bedre likestillingen innenfor forskning og høyere utdanning”

(V) Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at tverrfaglige perspektiver blir integrert i forskning også på de fire satsningsområdene”

(VI) ” Stortinget ber Regjeringen om at det som ledd i strategien for å styrke norsk forskning i den kommende femårsperioden legges opp til en betydelig økning av fondskapitalen til fondet for forskning og nyskaping, basert på de forutsetninger som lå til grunn for etableringen av fondet, jf St.prp.-nr.67 (1998-1999). Det forutsettes at en opptrappingsplan for fondet legges fram i Revidert nasjonalbudsjett for 2000.”

La oss se på hvordan forslagene i proposisjonen står i forhold til de enkelte punktene i dette vedtaket:

BNP-målet stadig like fjernt

NIFUs beregninger i forbindelse med at budsjettforslaget for 2000 ble lagt fram, viste at en inntil da hadde lagt til grunn altfor lave anslag for hvilken vekst som måtte til for å oppfylle det *svært ambisiøse vekstmålet* for norsk forskning som BNP-målet i realiteten representerer. Mens anslaget inntil da var 5 mrd kr for femårsperioden (offentlig og privat forskning samlet), fastslo vi at med de forutsetninger som Regjeringen i proposisjonen for 2000 la til grunn for veksten i BNP, ville vekstkravet ligge på 8 - 9 mrd kr. I forbindelse med Stortingets behandling av forskningsmeldingen ble vekstmålet fastholdt ut fra det reviderte vekstmål, og Regjeringen ble bedt om å legge fram forslag til opptrappingsplan basert på dette vekstmålet i Revidert nasjonalbudsjett. I framlegget til Revidert nasjonalbudsjett ble det bekreftet at BNP-målet innebærer, under gitte forutsetninger, at ”Norges samlede forskningsinnsats ... i 2005 må ligge[...] vel 9 milliarder kr over antatt 2000-nivå”. Ut fra en antatt 40/60-fordeling mellom offentlige og private ressurskilder ville dette innebære et samlet opptrappingsbehov for offentlige kilder med 3,6 mrd kr i fem-årsperioden. Det ble presisert at ”Regjeringen finner det mest hensiktsmessig at opptrappingen av forskningsbevilgningene skjer

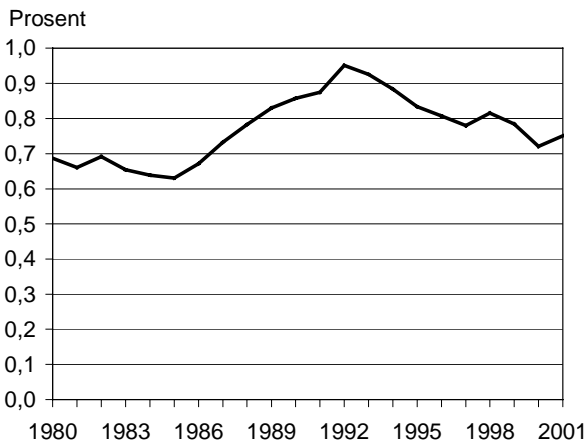
gradvis, da dette vil gjøre det enklere for sektoren å utnytte midlene på en effektiv måte”.

I Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett understreket Arbeiderpartiet at ”målet står fast”, men også at ”gjennomføringa av planen må vurderast i samband med dei årlege budsjettforhandlingane”. De tidligere regjeringspartiene fant opptrappingsplanen ”uforpliktende og lite konkret”, og framholdt at ”det er helt avgjørende at opptrappingsprosessen kan leses ut av neste års budsjett”.

Budsjettproposisjonen for 2001 gir ingen ny formulering av opptrappingsplanen, og foretar heller ingen eksplisitt vurdering av hvordan forslaget for 2001 står i forhold til formuleringen i Revidert nasjonalbudsjett. La oss her se på noe av grunnlaget for en slik vurdering:

De offentlige forskningsbevilgningenes andel av bruttonasjonalprodukt blir betydelig lavere i 2001 enn i 1999

NIFU har tidligere påpekt de mange problemer som er forbundet med å legge FoU som andel av BNP til grunn for en opptrappingsplan for FoU. En av de faktorer som gjør vurderingen av framdriften i opptrappingen vanskelig er den varierende utviklingen i brutto nasjonalprodukt. BNP er meget høy for Norge, særlig p.g.a. svært høy oljepris. Det stiller høye krav til FoU-veksten for at FoU-andelen av BNP i det hele tatt skal øke. Dette kommer igjen til uttrykk i budsjettforslaget for 2001. Regjeringen har i nasjonalbudsjettet for 2001 foretatt en kraftig oppjustering av anslaget for BNP i 2000 og 2001. Dette fører til at de offentlige FoU-bevilgningenes størrelse målt i andel av BNP *går betydelig ned* i 2000 og 2001 sett i forhold til 1999. Dette framgår av figur 3.

Figur 3. Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 1980-2001 uten oppdrag, som andel av bruttonasjonalprodukt. Kilde: NIFU, St.prp.nr 1 (2000-2001)

Beregningene viser at de offentlige forskningsbevilgninger utgjør om lag 0,78 prosent av BNP i 1999, mens de i 2000 vil utgjøre 0,72 prosent i 2000 og i 2001 0,75 prosent. Budsjettforslaget for 2001 innebærer slik sett altså en tilbakegang sammenliknet med slutten av 90-tallet i forhold til vekstmålet når de offentlige bevilgninger ses for seg.

De nye BNP-anslagene øker kravet til årlig vekst i de offentlige forskningsbevilgninger

Men det er også andre faktorer som inngår i det samlede regnestykke knyttet til BNP-målet. Også for disse er det vanskelig eller umulig å foreta noenlunde sikre anslag. Én faktor er utviklingen av OECD-gjennomsnittet. Det ble for 1997 antatt å ligge på 2,21 prosent. Justerte anslag for 1997 viser et lavere tall - 2,17 prosent -, men samtidig indikerer nye anslag fra OECD for 1998 på 2,23 prosent at gjennomsnittet er voksende. Gode forskningsbudsjetter og god økonomi i USA de siste årene kan indikere at vi også i fortsettelsen vil se vekst i OECD-gjennomsnittet. Dessverre har vi ikke nye anslag for den samlede ressursinnsats i norsk forskning etter 1997, siden SSBs tall for FoU i næringslivet i 1999 ennå ikke foreligger. En oppdatering av regnestykket m.h.t. det totale vekstbehov blir derfor enda mer usikkert enn det var for ett år siden. Men med samme BNP-andel som i 1998, og ut fra samme forutsetning om en 40/60-fordeling mellom offentlig og privat FoU-vekst, slik det forutsettes i Revidert nasjonalbudsjett, vil det årlige vekstbehov i de offentlige FoU-bevilgninger ligge i størrelses-

orden 0,9 mrd kr i faste 2000-priser. Det legger til grunn et samlet vekstbehov for 5-årsperioden på 11 mrd kr, og for offentlige midler med 4,5 mrd kr (40/60-fordeling). Tallene må altså igjen justeres opp i forhold til anslaget i Revidert nasjonalbudsjett på 9 mrd kr samlet, og 3,6 mrd for offentlige kilder over 5 år. Det kan ikke utelukkes at utviklingen i privat FoU kan bli betydelig bedre enn det disse regneeksemplene bygger på. Vi stiller oss likevel tvilende til at den nye tilskudsordningen for næringslivets kjøp av FoU-tjenester *i seg selv* vil føre til en dramatisk endring i gjeldende mønstre.

Et komplisert og (for?) ambisiøst vekstmål

Disse regnestykker gir et mål på evnen og viljen til å følge opp det ambisiøse vekstmål som er vedtatt. Men de synliggjør også de mange komplikasjoner som er forbundet med målet, og at det i betydelig grad kan være kilde til forvirring og uklarhet. Å binde de politiske budsjettmål så tett til BNP-indikatoren som nå skjer fører til at rammene for formulering og oppfølging av vekstambisjonene i norsk forskning blir svært ustabile. Nye overraskelser vil sikkert komme – gjerne i ”negativ” retning (dvs. målet forblir utenfor rekkevidde), i hvert fall så lenge BNP-veksten er så høy som den er nå. I en slik situasjon vil budsjetter som etter normale standarder ville vært oppfattet som gode, framstå som langt fra tilfredsstillende, og desillusjonering og svartmaling kan bli resultatet. Spørsmålet er i ferd med å melde seg om det *egentlig* er tilstrekkelig politisk grunnlag for å opprettholde målet i denne formen.

God prioritering av langsiktig og grunnleggende forskning

I forhold til målet om vekst i bevilgningen til grunnforskning er det i første rekke veksten i den beregnede avkastningen av forskningsfondet som bidrar. Men også forslaget om 100 nye doktorgradsstipendiater, 40 nye post.doc.stillinger og 20 professorater er relevant for dette målet.

Andre elementer trekker i mer negativ retning. Forskningsbevilgningen for øvrig over universitets- og høyskoleinstitusjonenes grunnbudsjetter reduseres som en følge av reduksjonen i antall studieplasser. I premissene for vedtaket om å øke bevilgningene til grunnforskning heter det i Innst. S. Nr 1110 (1999-2000) at ”bevilgninger til grunn-

forskning og forskerutdanning i større grad bør inngå i institusjonenes grunnbevilgning". Det skjer ikke, men disse institusjonene vil naturligvis nyte godt av midler gjennom de øremerkede stipend og professorater, samt en antatt betydelig andel av den økte fondsavkastningen.

Det er på nytt ført inn øremerkede midler med 25 mill kr på KUFs bevilgning til Norges forskningsråd til vitenskapelig utstyr. Den kommer i tillegg til de utstyrsbevilgninger som dekkes over institusjonenes grunnbevilgninger, en øremerket utstyrsbevilgning på 25 mill kr på felleskapitlet for universiteter og høyskoler og en innebygget bevilgning på 10 mill kr over Forskningsrådets bevilgning. Dette synes likevel beskjedent i forhold til det store akkumulerte utstyrsbehovet ved universiteter og høyskoler.

Rekrutteringsmålet oppfylt

Målet om at "veksten i antall rekrutteringsstillinger i en femårsperiode skal være minst 150 de første to årene og heves til minst 200 de neste tre årene" synes grovt sett oppfylt i og med forslaget om 100 øremerkede doktorgradsstipendstillinger til universiteter og høyskoler, og det rom som den økte fondsavkastningen gir for økning i slike stipend.

Oppfølgingen av de tematiske prioriteringene - beskjeden og utydelig

I henhold til Stortingets vedtak i forbindelse med behandlingen av forskningsmeldingen skal følgende temaområder særlig tilgodeses i de kommende års offentlige bevilgninger til forskning:

- (1) marin forskning,
- (2) informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT),
- (3) medisinsk og helsefaglig forskning og
- (4) forskning i skjæringsfeltet mellom energi og miljø.

Disse tematiske prioriteringene kommer i tillegg til prioriteringen av langsiktig og grunnleggende forskning ved universitetene, høyskolene og forskningsinstituttene (jf over).

Det foreligger lite informasjon som gir grunnlag for å vurdere hvorvidt forslaget ivaretar Stortingets særskilte ønske om å fremme den tverrfaglige dimensjonen i forskningen på disse

områdene. Mye av forskningsaktiviteten som har pågått i Norge i lang tid kan sies å falle inn under ett av de tematiske satsingsområdene. I budsjettproposisjonen fremheves disse elementer som de viktigste i den økonomiske oppfølging av temaprioriteringene:

Marin forskning

Fiskeridepartementets bevilgning til forskning øker med 3,4 prosent. Bygging av nytt havforskningsfartøy, som i fjor fikk en startbevilgning på 38 mill kr, blir utsatt under henvisning til at kostnadsrammen viser seg å bli vesentlig høyere enn tidligere antatt. Det fører til at det innenfor en moderat totalvekst gis rom for å øke tilskuddet til Norges forskningsråd med om lag 20 mill kr, havbruksforskningen ved Havforskningsinstituttet økes med 9-10 mill kr., og Ernæringsinstituttets forskning på bl.a. matvaresikkerhet øker med 6,5 mill. kr. De økte bevilgningene dekker bl.a. ny basisbevilgning til to forskningsinstitutter. Nærings- og handelsdepartementet øker sine bevilgninger til "verdiskapning på grunnlag av biologiske ressurser og næringsmidler", der marin forskning er én komponent. Den nye ordningen for bruken av den nye avgiften til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen forventes å være operativ fra januar 2001, da loven trer i kraft. De økte midler til forskning gjennom denne ordningen er ikke del av de offentlige forskningsbevilgninger, men vil ventelig bidra til økt privat FoU i næringen.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Samferdselsdepartementets bevilgning til samferdselsforskning øker fra 61,7 til 72,8 mill kr, hvorav 49,2 mill kr går til telekommunikasjonsforskning, en økning på 8,2 mill kr. Deler av bevilgningen går til delfinansiering av IKT-senteret på Fornebu. Samferdselsdepartementets økte forskningsbevilgninger motsvarer delvis en reduksjon i bevilgningen til "tilskudd til rasjonell og miljøvennlig transport" (bl.a. forsøk med alternative drivstoffer). Denne har en beskjeden forskningskomponent, og endringen styrker forskningsbudsjettet. Det vises også til Nærings- og handelsdepartementets økte bevilgning til program for forsøk med bredkommunikasjon. Budsjettet gir også en viss økning av en i utgangspunktet beskjeden post for forskning på satellittkommunikasjon gjennom ESA. Mindre

enkeltbevilgninger under Landbruksdepartementet blir også fremhevet.

Medisin og helse

I 2000 så dette ut til å være det av de fire prioriterte temaområdene som kom svakest ut. Så er ikke tilfelle for 2001. Forskningsbevilgningene over Sosial- og helsedepartementets budsjett har en betydelig økning, nesten 9 prosent, tilsvarende om lag 50 mill kr. Departementets bevilgninger til forskningsprogrammer i regi av Norges forskningsråd forventes å øke med vel 24 mill kr. Tilskuddet til forskning ved regionsykehusene øker med 17,6 mill kr.

Forskning i skjæringsfeltet energi og miljø

Over Olje- og energidepartementets, Miljøverndepartementets og Nærings- og handelsdepartementets budsjetter blir det foreslått en økning i bevilgningen til FoU på renseteknologi for gasskraftverk med i alt minst 20 mill kr. Halvparten gis over Olje- og energidepartementets budsjett, som har en samlet økning i sine (grovt sett) rene FoU-bevilgninger med 6,3 mill kr (3,2 prosent), men nedgang i sine samlede FoU-midler. Det skyldes bl.a. lavere bevilgning i 2001 til petroleumsrettet teknologiutvikling, og tilskuddet til omlegging av energibruk og –produksjon (som kompenseres ved økt tilsagnsfullmakt). Økte bevilgninger til forskningsprogrammer over Miljøverndepartementets budsjett med om lag 11 mill kr skal i betydelig grad gå til klimaforskning.

Uklar rapportering om innsatsen på prioriterte områder

Ut fra den informasjon budsjettproposisjonen gir er det vanskelig å vurdere utviklingen i bevilgningene til de tematiske prioriteringene. Det er gjennomgående enkeltposter som fremheves, hvorav noen med et forholdsvis beskjedent økonomisk omfang. Det er ikke gitt noen samlet framstilling av eller anslag over de samlede bevilgninger på de prioriterte områdene. Eventuelle underliggende endringer på andre relevante poster enn de som uttrykkelig er nevnt, kommer ikke klart fram.

Med disse forbehold synes det som om det for 2001 særlig er området helse og medisin som får et visst løft. IKT-forskning får økte bevilgninger over Samferdselsdepartementets budsjett, mens

økningene til IKT-forskning over NHDs budsjett, som med sin samlede størrelse er viktig for de samlede prioriteringer, synes beskjedne. Prioriteringen av forskning i skjæringsfeltet mellom miljø og energi er i all hovedsak fulgt opp ved økningen i bevilgningene til renseteknologi for gasskraftverk.

Likestillingsprofil

Forslaget har en klar likestillingsprofil, slik Stortingets vedtak legger opp til. 40 nye postdoktorstillinger og 20 professorater ved universiteter og høyskoler er øremerket kvinner.

Betydelig opptrapping av fondets forvaltningskapital

Opptrappingen av forvaltningskapitalen i fondet for forskning og nyskaping fra 4 til 7 mrd kr er betydelig, bl.a. sett på bakgrunn av uttalelsen fra et flertall bestående av Ap, Høyre og SV i forbindelse med behandlingen av forskningsmeldingen om at fondskapitalen bør være på 10-15 mrd kr innen femårsperioden for opptrappingsplanen.

En viss distriktsprofil

I behandlingen av forskningsmeldingen fremhevet særlig Arbeiderpartiet at forskningspolitikken måtte ivareta regionale hensyn, og særlig at Nord-Norges forskningsandel burde økes. Det ene klare uttrykk for dette i proposisjonen er forslaget om at den nye tilskuddsordningen for næringslivets kjøp av FoU-tjenester skal ha et tak på 30 prosent i Nord-Norge, mot generelt 25 prosent. Arbeiderpartiets (nedstemte) forslag om at det skal tas regionale hensyn ved etablering av sentre for framragende forskning kommer, etter det vi kan se, ikke til uttrykk i proposisjonen.

Endringene av Teknologirådet – i samsvar med Stortingets intensjoner?

Teknologirådet ble etter lang diskusjon i Stortinget og en vanskelig utredningsprosess i Regjeringen opprettet ved en bevilgning i statsbudsjettet for 1998. I Revidert nasjonalbudsjett for 2000 ble rådet overført fra KUFs til NHDs budsjett. Proposisjonen for 2001 bekrefter at det her dreier seg om noe mer enn en teknisk endring. Regjeringen vil ”styrke sammensetningen” av rådet, og endre vedtektene, ”slik at de muligheter som ny teknologi og bruken av denne innebærer

for samfunnet kan fokuseres i sterkere grad". Sekretariatet skal lokaliseres til NTNU. Rådet skal "fortsett" være et uavhengig organ. Vil den sterke vekt som Stortinget la på at dette organet skulle fremme demokratiske teknologivurderingsordninger, bl.a. gjennom lekmannsdeltakelse, og stimulere offentlig teknologidebatt bli ivaretatt gjennom disse endringene? Siden initiativet til opprettelsen av Teknologirådet så klart var Stortingets eget, synes redegjørelsen i proposisjonen – og i Revidert nasjonalbudsjett – for konsekvensene av omleggingen i overkant knapp og utydelig.

***

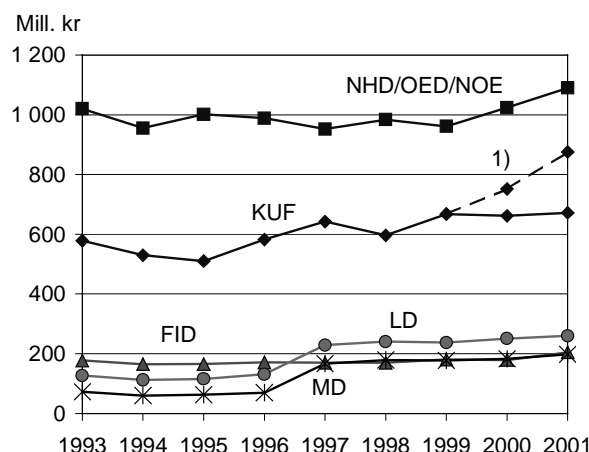
Fondsavkastningen viktig for Norges forskningsråd

Forskningsrådet mottar generelle bevilgninger fra Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet. I de generelle bevilgningene inngår basisbevilgninger til en rekke institutter. De generelle bevilgningene utgjør, eksklusive fondsavkastningen og administrasjonsbevilgningen, til sammen 2 425 millioner kr, som - korrigert for tekniske endringer - utgjør en nominell vekst på vel 85 mill kr, tilsvarende 3,7 prosent. Inkludert fondsavkastningen er veksten på om lag 8,2 prosent.

KUFs generelle bevilgning til Forskningsrådet utenom fondsavkastningen øker med vel 26 mill kr, hvorav vel 21 mill kr er økning i den faglige bevilgning (3,4 prosent). Det er en liten vekst (2-4 prosent) i bevilgningen til alle fagområder. Ved fordelingen av disse midlene skal fri prosjektstøtte prioriteres, som tidligere år. Området for naturvitenskap og teknologi får en vesentlig større økning på 17 mill kr, eller 8 prosent. Minst 10 mill kr av denne bevilgningen skal gå til vitenskapelig utstyr, og 10 mill til finansiering av IKT-senteret på Fornebu. Utstyr tilgodeses i tillegg med en øremerket bevilgning på 25 mill kr over KUFs bevilgning til Rådet. KUFs bevilgning til Forskningsrådet omfatter også Forskningsrådets administrasjon. Den får en nominell vekst i forhold til 2000 med 2,8 prosent.

Figur 4 viser utviklingen i de generelle bevilgningene til Forskningsrådet fra etableringen i 1993

frem til i 2001 i løpende priser.

Figur 4. Generelle midler til Norges forskningsråd i perioden 1993-2001 (instituttbevilgninger inkludert). Mill. kr. Løpende priser. Kilde: Norges forskningsråd
1) KUF inkludert fondet for forskning og nyskaping

NHDs tilskudd til Norges forskningsråd øker nominelt med 1,2 prosent. Også for 2001 fortsetter den utvikling som har pågått over en del år at bevilgningen til brukerstyrt forskning reduseres, mens bevilgningene til strategiske institutt- og universitetsprogrammer øker.

Det er den generelle bevilgningen fra Fiskeridepartementet som øker mest, med vel 14 prosent. Den omfatter bl.a. økt bevilgning til havbruksforskning og marin bioteknologi, i tillegg til basisbevilgninger til to nye institutter. Miljøverndepartementets bevilgning til Norges forskningsråd øker nominelt med 12,5 prosent. Hovedvekten skal ligge på forskning innen klimaendringer, herunder utvikling av CO²-fri gasskraftproduksjon og biologiske og samfunnsmessige endringer som følge av klimaendringer.

I tillegg til de generelle bevilgningene mottar Forskningsrådet spesielle program- og prosjektmidler fra en lang rekke departementer. De spesielle forskningsbevilgningene kan normalt ikke avleses direkte i budsjettproposisjonene. I 2000 utgjorde midlene til spesielle forskningsformål om lag 450 millioner kr. (Kilde: Norges forskningsråd). For 2001 forventes en liten økning i de spesielle midler samlet sett, mens økningen er betydelig i de spesielle midler fra Samferdselsdepartementet og Sosial- og helsedepartementet.

NIFU utarbeider årlig en oversikt over hva den framlagte budsjettproposisjon innebærer for universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Dette arbeidet omfatter nå to deler: (1) en hurtigutredning i umiddelbar tilknytning til framleggelsen av budsjettproposisjonen, der den forsknings- og utdanningspolitiske profilen i forslaget vurderes opp mot sentrale forsknings- og utdanningspolitiske dokumenter, og (2) en publikasjon i januar/februar påfølgende år som dokumenterer det *vedtatte* budsjett.

Denne publikasjonen utgjør del (1) av dette arbeidet i forhold til proposisjonen for 2001. Den er utarbeidet av Egil Kallerud (prosjektleder), Åse Gornitzka, Magnus Gulbrandsen, Bo Sarpebakken, Hebe Gunnes og Terje Bruen Olsen. Rapporten er også publisert på NIFUs hjemmeside: <http://www.nifu.no>
For spørsmål, kontakt: Egil Kallerud, NIFU, tlf 22 59 51 52, egil.kallerud@nifu.no.

Oslo, oktober 2000

Vedlegg 4

Om metoden for NIFUs statsbudsjettanalyse

Om metoden for NIFUs statsbudsjettanalyse

Grunnleggende definisjoner av forskning og utviklingsarbeid

Statsbudsjettanalysen er, i liket med FoU-statistikken, i hovedsak basert på retningslinjer gitt av Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD), sammenfattet i den såkalte Frascati-manualen¹. Utdrag av Frascati-manualen er oversatt til norsk².

I forbindelse med norsk FoU-statistikk og statsbudsjettanalysene benyttes i dag disse generelle definisjoner:

Forskning og utviklingsarbeid er definert som kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap - herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn - og omfatter også bruken av denne kunnskapen til å finne nye anvendelser.

FoU-virksomheten deles ofte inn i tre aktivitetstyper:

Grunnforskning er eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap om det underliggende grunnlag for fenomener og observerbare fakta - uten sikte på spesiell anvendelse eller bruk.

Anvendt forskning er også virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser.

Utviklingsarbeid er systematisk virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning og praktisk erfaring, og som er rettet mot

- å fremstille nye eller vesentlig forbedrede materialer, produkter eller innretninger, eller
- å innføre nye eller vesentlig forbedrede prosesser, systemer og tjenester.

Grensen mellom FoU og annen virksomhet kan være vanskelig å trekke i praksis. Som en generell regel kan anføres at alt arbeid som kommer inn

---

¹ The Measurement of Scientific and Technological Activities. Proposed Standard Practice for Surveys of Research and Experimental Development. Frascati Manual 1993, OECD Paris 1994.

² Utdrag fra OECDs "Frascati Manual i norsk oversettelse, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning, Oslo 1995.

under forskning og utviklingsbegrepet skal inneholde et element av nyskaping, og bidra til å redusere vitenskapelig og/eller teknologisk usikkerhet.

Metoden for NIFUs statsbudsjettanalyse³

Hovedformålet med NIFUs statsbudsjettanalyse er å anslå utviklingen i statlig FoU-finansiering. Videre er statsbudsjettanalysen en tydeliggjøring av FoU-komponenten i de årlige budsjettforslagene både med hensyn til FoU-bevilgningenes omfang og struktur. Denne analysen utgjør et viktig beslutningsgrunnlag for myndighetenes statsbudsjettarbeid når det gjelder FoU-bevilgningene. NIFU utarbeider også regelmessig statistikk over FoU-innsatsen i universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren basert på regnskapstall som samles inn ved hjelp av spørreskjemaer til de institusjoner som utfører FoU. Som ledd i dette arbeidet, benyttes statsbudsjettanalysen til å anslå utviklingen i statlig FoU-finansiering i perioden etter at FoU-statistikken er ferdigstilt. FoU-andelen av bevilgningene på de enkelte postene anslås dels på grunnlag av FoU-statistikken, dels gjennom annen tilgjengelig informasjon inkludert kontakt med de enkelte saksbehandlere i departementene og dels gjennom informasjon i budsjett-dokumentene. Selve avgrensningen av FoU-omfanget i budsjettet gjøres i henhold til de generelle FoU-definisjoner og retningslinjer i Frascati-manualen.

Modell

Fremgangsmåten for NIFUs statsbudsjettanalyse kan grovt beskrives slik: På grunnlag av siste tilgjengelige FoU-undersøkelse og annen dokumentasjon etableres *FoU-koeffisienter*, som er uttrykk for hvor stor del av et budsjettkapittel eller -post som kan sies å være FoU, f.eks. hvor stor andel av Universitetet i Oslos virksomhet som kan karakteriseres som FoU. Koeffisientene anvendes på de enkelte budsjettkapitler og -poster i det aktuelle budsjettframlegg eller -vedtak. Problemstillingen kan med andre ord beskrives slik: Hvilken effekt vil statsbudsjettet ha for offentlig FoU-finansiering gitt det vi vet om FoU-koeffisientene?

FoU-andelen anslås riktignok på noe ulik måte for ulike typer kapitler og poster. I Tabell V4.1 er det skilt mellom fem ulike typer av bevilgninger, etter hvem som er første mottaker av bevilgningen (primærmottaker). For *institusjonsbevilgninger*, dvs. til universiteter, høyskoler og andre forskningssteder (forskningsinstitutter og andre institusjoner med FoU), benyttes FoU-koeffisienter fra siste tilgjengelige FoU-undersøkelse. F.eks.

---

³ Metodeavsnittet bygger i all hovedsak på tilsvarende avsnitt i Brofoss, Karl Erik og Wiig, Ole: *Departementenes FoU-engasjement*. Rapport 1/2000, Norsk institutt for studier av forskning og utdanning, Oslo.

benyttes FoU-koeffisienter fra FoU-undersøkelsen for 1999 til å anslå FoU-innholdet i 2000-, 2001- og 2002-budsjettet, inntil det foreligger en FoU-undersøkelse for 2001. Da justeres eventuelt koeffisientene for 2001- og 2002-budsjettet med de nye tallene. Modellen forutsetter med andre ord at FoU utgjør en konstant relativ andel av institusjonenes samlede aktivitet på kort sikt, dvs. 1-2 år frem i tid. Når det gjelder bevilgninger til bygg beregnes FoU-koeffisienter ut fra forventet bruk.

Tabell V4.1 Hovedkilde for FoU-anslagene i NIFUs statsbudsjettanalysen for ulike typer kapitler og poster i statsbudsjettet.

	FoU-undersøkelsen	Budsjett-dokumentene	Annen informasjon
Universiteter og høyskoler	*		
Andre forskningssteder	*		
Norges forskningsråd			*
Utland		*	
Annet		*	

For *Norges forskningsråd* er FoU-koeffisienten basert på gjennomgang av rådets regnskaper i forbindelse med de FoU-statistiske undersøkelsene. Beregninger viser at 95 prosent FoU på de faglige bevilgningene og 10 prosent på administrasjonsbevilgningen som gis separat under KUFs budsjett, gir en god tilnærming. På denne måten holdes rådgivningsoppgaver overfor sentralforvaltningen, forskningsstrategisk og -politisk arbeid og annen aktivitet som ligger for langt unna det utførende nivå i forskningssystemet utenfor.

Til sammen utgjør institusjonsbevilgningene og bevilgningene til Norges forskningsråd omlag 80 prosent av samlede FoU-bevilgninger over statsbudsjettet. For de øvrige bevilgningene, dvs. bevilgninger til *utlandet* og til *andre* mer eller mindre ad hoc-pregede tiltak, prosjektbevilgninger o.l. er analysen i større grad prisgitt de opplysninger som eksplisitt gis i budsjett-dokumentene. Dessuten kontaktes i enkelte tilfeller departementene for å få nærmere informasjon om innholdet i spesielle kapitler og poster. I stor grad dreier det seg her om mindre beløp per bevilgning enn tilfellet er for f.eks. Forskningsrådet og universitetene. Unøyaktigheter i anslagene på detaljert nivå her vil dermed ikke slå ut i særlig grad på aggregert nivå, som statsbudsjettanalysen først og fremst er kalibrert for å dekke. Brukes derimot materialet ukritisk på lavere nivå vil imidlertid utslagene kunne bli relativt betydelig selv på departementsnivå.

Forholdet til FoU-undersøkelsen

Mens FoU-undersøkelsen beskriver den *faktiske* bruken av ressursbruken til FoU målt i ettertid basert på regnskapsopplysninger, bygger *statsbudsjettanalysen* på informasjon om *hensikten* med bevilgningene. Hensikten er imidlertid ikke alltid like klart uttrykt. Dessuten kan midler som relativt fritt stilles til departementenes disposisjon bli benyttet til FoU, mens midler som i utgangspunktet er avsatt til FoU, senere kan bli omdisponert. Statsbudsjettdataene er altså beheftet med noe større usikkerhet enn FoU-undersøkelsen. Til gjengjeld er statsbudsjettanalysen i sin nåværende form mindre ressurskrevende enn FoU-undersøkelsen, og gir resultater i form av utviklingstrender etc. på et langt tidligere tidspunkt enn FoU-undersøkelsen som bl.a. involverer spørreskjemaundersøkelser til de FoU-utførende institusjonene. Slik forhold vil kunne gi avvik mellom de to datasettene.

Bruttobudsjettering av oppdragsmidler

Utgifter i forbindelse med institusjonenes oppdragsvirksomhet tas i budsjettet med som statlige midler, men forutsettes finansiert ved tilsvarende eksterne midler. Dette følger av det såkalte *brutto prinsippet* som har ligget til grunn for statlig budsjettering, og i korthet innebærer at alle inntekts- og utgiftsbevilgninger i utgangspunktet skal budsjetteres med brutto beløp. Dette medfører at en del statlige midler dobbeltregistreres, dvs. både under forskningsstedet og det bevilgende departement. Dessuten tas noe privat finansiert oppdragsforskning med i statsbudsjettet under institusjonenes oppdragsposter. Det er imidlertid nå en tendens til at stadig flere forskningsutførende institusjoner nettobudsjetteres. Fra og med 2001-budsjettet gjelder dette universitetene.

I statsbudsjettanalysen blir oppdragsmidlene, dvs. post 21 under institusjonskapitlene, holdt utenom.